

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
 תמצית ההשקפה: אֲתָנָה, סִלְקָה = סוף-ספוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מוֹנָה – רבוי; מוֹדֵף פִּשְׁטָא – מוציא מפשט; מֵרָכָא = מאריך, רבוי; דִּרְגָא – מצרף; תְּבִיר – מחלק, ממש, לא ממש; טַפְסָא = טרף – שני משמעות, רבוי מתפטר; מֵרָכָא טַפְסָא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דִּרְגָא תְּבִיר טַפְסָא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מֵרָכָא תְּבִיר טַפְסָא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תְּבִיר מֵרָכָא טַפְסָא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מִקְפָּה – רב-מצב של המוטעם, ב"כ מצב אחד נדרש; פִּסְקָה – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זִרְקָא סְגוּלָה – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פִּשְׁטָא – פשוט, 1; זִקְה-קָטָן – 2; זִקְה-גְדוּלָה – 3; רִבֵּעַ – 4; ... זִקְה-קָטָן ... זִקְה-קָטָן בְּחַזֵּי פִּסְקָה – חִקְשׁ; תְּשִׁילִישׁ – (קִדְמָא – סדר קדימות; אִילָא = גֵּרֵשׁ = גֵּרֵשׁ־שׁ – יוצא מהענין; קִדְמָא וְאִילָא – מלמד) דְרוּשׁ בְּפִסְקָה בְּכַעֲנֵן מִ"ג מִדּוֹת דֵּר' יִשְׁמַעְלָא; תְּלִישָׁא-קִטְנָה = תֵּרְסָא – דְרוּשׁ בְּפִסְקָה שְׁוֹר, מִחִצָּה, עִקְרָה; תְּלִישָׁא-גְדוּלָה = תֵּלְשָׁא – דְרוּשׁ בְּפִסְקָה וּלְפָנָיו שְׁוֹר, מִחִצָּה, עִקְרָה; פִּיר – דְרוּשׁ מִתְּפִסְקָה רִעוּן לְנוֹשָׂא אַחֵר בְּהִלְבָּתָהּ.

1.1 במדבר בהעלתך ד, כא

במדבר בהעלותך ת, ד: וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמִּנְחָה מִקֶּשֶׁה זֶהָב עַד-יִרְכָּה עַד-פְּרָחָה מִקֶּשֶׁה הָאֵל
 כַּמִּרְאֵה אֲשֶׁר הִרְאָה יְיָ אֶת-מֹשֶׁה בְּן עֶשֶׂה אֶת-הַמִּנְחָה: פ

ספרי במדבר פסיקא סא יוצא להקל ולא להחמיר בפוסקו אין במנורה נרות גביעים כפתורים ופרחים אלא בזמן שהיא מן הככר מין זהב מין קשה: ונראה כי מקור יוצא להקל ולא להחמיר נמצא בפסוק שמות תרומה כה, לא: פ וְעֲשִׂיתָ מִנְחָתָ זֶהָב טָהוֹר
 מִקֶּשֶׁה תַעֲשֶׂה הַמִּנְחָה יִרְכָה וְקָנָה נְבִיעִיָה כַּפְתֻרִיהָ וּפְרָחֶיהָ מִמִּנְחַת יְהוָה:

פשט הכתוב (שם' תר' כה, לא) מִקֶּשֶׁה תַעֲשֶׂה הַמִּנְחָה מְצִיג חִיּוּב עֲשִׂית מְנוּרָה מֵרַכָּב מֵאֵד (בהקשה) כפ'רש"י בבלי ראש השנה כד, ב (שם' תר' כה, לא) מִקֶּשֶׁה תַעֲשֶׂה הַמִּנְחָה - שלא יעשנה חליות, ולא יעשה את קניה ואת נרותיה אברים אברים, ואחר כך ידביקם כדרך הצורפים שקורין 'שולדיר' (בלעז), אלא כולה באה מחתיכה אחת, וגו'
 אבל תבנית הטעמים של (שם' תר' כה, לא) מִקֶּשֶׁה תַעֲשֶׂה הַמִּנְחָה - גרשיים מהפך פשטא, היא כעין יצא להקל, (א) בבלי מנחות כח, א באה זהב באה מקשה אינה באה זהב אינה באה מקשה וגו'; (ב) בבלי מנחות כח, א שאם אינה זהב אינה באה ככר, אינה באה גביעים כפתורים ופרחים, אינה באה מקשה

במדבר בהעלתך ת, חיב:

[ח] וְלִקְחֻהוּ פֶּרֶךְ בֶּן-בְּקָר וּמִנְחָתוֹ סֵלֶת פְּלוּלָה בְשֶׁמֶן וּפְרִ-שֵׁנִי בֶּן-בְּקָר תִּקַּח לְחֻטָּאת: [יב] וְהַלּוּיִם יִסְמְכוּ אֶת-יְרֵיכֶם עַל רֵאשֵׁי הַפְּרִיָם וְעֲשֶׂה אֶת-הָאֶהָדָר חֻטָּאת וְאֶת-הָאֶהָדָר עֲלֶהּ ה' לְכַפֵּר עַל-הַלּוּיִם: משנה פרה פ"א מ"ב

[ב] ר"י הגלילי אומר פרים בני שתיים שנאמר (במ' בהע' ת, ח) וּפְרִ-שֵׁנִי בֶּן-בְּקָר תִּקַּח לְחֻטָּאת: וחכמים אומרים אף בני שלש ר"מ אומר אף בני ארבע ובני חמש כשרים אלא שאין מביאים זקנים מפני הכבוד:
 סיכום דעות הרמב"ם רע"ב ותוסיו"ט, לכולי עלמא בפרים בני שתיים כשרים אבל גם גדולים מהם. ומחלוקת האם אפשר או אי אפשר ללמוד מהם למקומות אחרים במ נאמר פר או פרים בלי בן-בקר. כי פר בן-בקר משמעו בן שלוש שנים.
 (במ' בהע' ת, יב) וְעֲשֶׂה - תלישא-גדולה, כעין שיעור אלפניו ולאחריו, העשוי להיות מקור לדעת רבי יוסי שפרי הלוויים בני שנתיים דווקא, וחכמים אומרים שבני שנתיים ויותר.

במדבר בהעלותך ת, יג: וְהֶעֱמַדְתָּ אֶת-הַלּוּיִם לִפְנֵי אֶהָרָן וּלְפָנָי בְּנֵי וְהִנַּפְתָּ אֹתָם הַגּוֹפֶה לְה':

וְהִנַּפְתָּ אֹתָם הַגּוֹפֶה - מרכא תביר טפחא, קבוצת פרים הקשורה לנושא כאן הקדשת הלוויים לְה':, אבל לא חלה בשוה על כולם, כי כאן חלה רק על בני גרשון. כמפורש ב- תורה שלמה [פ] תנופה זו נעשית לבני גרשון. לפי שהיה בכור, והבכור קדש. לכך נאמר לפני ה' (מדרש אגדה)

במדבר בהעלתך יא, כא: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה

שֵׁשׁ-מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלֵי הָעָם אֲשֶׁר אֲנִי בְּקִרְבִּי וְאַתָּה אֹמְרָת בְּשֵׁר אֶתֵּן לָהֶם וְאֶכְלֶה חֵדֶשׁ יָמִים:

רַגְלֵי הָעָם - זקף-קטן זקף-גדול, גי' $358 = 115 + 243$, נח"ש, ש"ן, משי"ח; הפרש מתקע"ו $358 - 576 = 218 =$ ר"ח תפסו אומנות נח"ש והוציאו דיבת המן רעה, אף שאם רצו יכלו להרגיש ר"ח וטעם בשר.

שֵׁשׁ-מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלֵי ס"ת =תשר"י, אפשר שכאשר נידונין ב- תשר"י מתבשרים על ביאת משי"ח אוצר הזוהר, הרב דניאל פריש זצ"ל, עריכה ותרגום ידידיה ברנסדורפר, ח"ב ע' ת"ק ערב משה,

• סימן משיח - משה משיח (זוהר ח"א כ"ז א') סיומא מלכא משיחא הוא - משה בסיומו יהיה מלך המשיח (זוהר ח"ג ר"ס ב') ח"ב ע' תק"ד ערב משה

• ששים רבוא. אשה אחת ילדה ששים רבוא, ומנו משה. (תקוני זוהר ת' ס"ט קיב א')

• ששים רבוא. לית דור פחות מס' רבוא, דא משה דאתמר ביה אנתתא חדא ילדה ס' רבוא בכרס אחת, קצ"ח? (זוהר ח"א כה א')

• ששים רבוא. נשמתא דמשה רבנו כלילא משתיין רבוא (תקוני זוהר ת' ע' קלח א')

אוצר הזהר ח"ג ע' תק"נ ערב גר"ן סימן נשמה ... ריח - הנשמות הם ריח העולם (זוהר ח"א קל"ד ב')

הפרש הגי' בין משי"ח לרי"ח עולה ק"ם ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר דבר עמו ה' פנים בפנים משה עמד וקיבל נבואה באספקלריה המאירה ושאר הנביאים קבלו הנבואה בנפילה והתפשטות החושים.

אפשר שהנלמד שהמשיח יהיה גדול בנבואה ממה, הכוונה שמה יעלה במדרגת נבואתו.

נאמר על המשיח ישעיהו יא, ג: וְהִרְיָחוּ בִירְאָתָהּ הוֹי וְלֹא-לְמִרְאָה עֵינָיו יִשְׁפּוֹט וְלֹא-לְמִשְׁמַע אָזְנוֹ יִוְכַיֵּחַ:

והריחו ביראת ה'. רש"י - ימלא ריח יראת ה', ר' אליעזר מבלגנצי, ר' ישעיה מטרני לשון רוח, רא"ע - רק הרגשת הריח לא תטעה, וגו' ח"ק - במעט הבנה ירגיש בבני אדם הטובים והרעים

ב-ישעיה יא, א מפרש רש"י שזה תנחומין לחזקיהו ועמו שלא יפלו ביד סנחריב ומה יהיה על הגולה (של שבטי מלכות ישראל הצפונית) אשר הגלה בחזקה וחבור, שמא אבד סברם? לא אבד! סוף שיבוא מלך המשיח ויגאלם.
 • טט אפשר שרמז למתי המדבר בנסיבות שונות שגם הם יגאלו ע"י מלך המשיח.

במדבר בהעלתך יב, ו: וַיֹּאמֶר שִׁמְעוֹנָה דְבָרֶיךָ

אִם-יְהִיָּה נְבִיאֲכֶם הוֹי כַּמִּרְאֵה אֲלֵינוּ אֲתִנְדָּע בְּחֻלּוֹם אֲדַבֵּר-בּוֹ:

נְבִיאֲכֶם מונח זקף-קטן במלה אחת, כעין ריבה וריבה את הכל, מתיחס לכל הנביאים פרט למשה.

ה' - רביעי, בתפקיד ארבע אופני התגלות נבואה לכל הנביאים פרט למשה. ע"פ פירוש רבי יוסף בכור שור

- א. במראה, שרואה נבואה ואינו רואה את הממשות; וכאדם שמדבר אל שליח שאינו נאמן לו כל כך
- ב. בחלום אדבר בו - כאדם שרואה וצריך לפותרים

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשקפה: אהבה, סליח – סוף-סוף (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מונח פשוט – מוציא מפשט; מרא – מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממש, לא ממש; טפא – טרף – שני
משעות, רבוי ממש; מרא טפא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרא תביר טפא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרא טפא – קבוצה שההלכה
הלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; סק' – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשוט – פשוט, 1; זק-קטן – 2; זק-גדול – 3;
רביע – 4; ... זק-קטן ... זק-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בבענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא –
דרוש בפסוק שער, מחיצה, עקרה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה, עקרה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה.

ג. משל, שאינו רוצה להבינו את הסוד

ד. חידה, כל אחד אומר: כך הוא הפתרון! וכשאותו הפתרון אינו בא, לפי שלא פתר יפה, אומר: אין דבריו אמת!

במדבר בהעלתך יב,ח:

[ח] פה אל-פה אדרב-בו ומראה וְלֹא כְחִידָת וּתְמִנַת ה' יָבִיט

ומדוע לא יראתם לדרב בעבדי במשה:

פה אל-פה אדרב-בו - מונח גרשיים רביע, כעין פעמיים גרשיים אפשר כאומר פעמיים יצא מן הכלל ללמד על עצמו או על הכלל כולו. יצא מן הכלל אחד היא ע"פ המלבי"ם דרגת נבואת משה באספקלריה המאירה שאינה מאצילה על נביאים אחרים, יצא מן הכלל השני הוא ענין פה אל-פה כפרש"י ... אלא פא"פ אמרתי לו לפרוש ... מן האשה וגו' כי עליו להיות תמיד מוכן לקריאת ה' אליו בכל עת שה' ירצה, לא כן שאר הנביאים שצריכים הכנה.

אדרב-בו - רביע, בתפקיד ארבע ענינים בשליחות ונבואת משה שאינם אצל כל הנביאים האחרים פרט לשמואל. ע"פ פירוש רבי יוסף

בכור שור ועוד פרשנים

א. כי אני מדבר עמו פה אל פה – תמיד מוכן לקריאת ה' אליו בכל עת שה' ירצה, לא כן שאר הנביאים שצריכים הכנה. הוא מקבל הנבואה בעמידה ונביאים אחרים אינם יכולים לקבל הנבואה בעמידה אלא הם נופלים ובחלום.

ב. במראה אני מראה לו הדבר, ממש כמו שהוא, ולא על ידי חידה ומשל.

ג. בכל ביחי: בכל עמי כולם מחזיקים אותו כנאמן, ... נכולם מבינים מה שהוא אומר בשמי, והכל בא ממני, כי אני מגלה לו כל הסוד: כמו שאדם עושה שלוחו הנאמן לו, שמגלה לו כל סודו, ואומר: אמור לפלוני כך, כי כך וכך סוד ביני וביניו. ואם אין השליח נאמן לו, אומר לו: אמור לפלוני שיעשה אותו דבר שדברנו אני והוא, ואין השליח יודע איזו שליחות הוא עושה;

ד. ותמנות ה' יביט - שהוא רואה באיספקלריה המאירה יותר מכל הנביאים, דכתיב ביה "וראת את אחוריי" (שמ' לג,ג) - שראה מה שלא ראה נביא מעולם

במדבר בהעלתך יב,ד – טז: [יד] ויאמר ה' אל-משה ואביה ירק ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים

תסגר שבעת ימים מחוץ למחנה ואחר תאסף:

[טז] ותסגר מרים מחוץ למחנה שבעת ימים והעם לא נסע עד-האסף מרים:

[טז] ואחר נסעו העם מחצרות ויחגו במדבר פארן: פ

בבלי בבא קמא כדב, כהא, ע"פ הברייתא (יב,ד) תסגר שבעת ימים הוא דין דיו,

רבי טרפון אומר שדין דיו נאמר במקום דלא מיפריך ק"ו (שאי אפשר לפרוך - לדחות הק"ו), כי אין בו מידע על הלמד פרט לקרא הנדון, כאן בנושא נזיפת השכינה, לכן נקבל דין דיו כנאמר בקרא זה.

רבנן אומרים הקרא (יב,ד) תסגר שבעת ימים הוא המקור לדין שבעת ימים על נזיפת השכינה ומיפריך ק"ו כי אין בו צורך ובכל זאת אומרים דיו.

עונה רבי טרפון כי (יב,ד) תסגר שבעת ימים הוא לא המקור לדין שבעת ימים על נזיפת השכינה אלא הוא דין דיו בעצמו.

רבנן אומרים כי (טז,ד) ותסגר מרים מחוץ למחנה שבעת ימים הוא המקור לדין דיו. לרבנן אע"פ שמיפריך ק"ו יש דין דיו.

רבי טרפון אומר כי (טז,ד) ותסגר מרים מחוץ למחנה שבעת ימים בא ללמד על כל התורה כולה לענין דיו.

(יב,ד) ויאמר ה' אל-משה – קדמא ואולא רביע, התוכן הוא נזיפת ה' והוא האמור להיות הלמד מנזיפת אביה האמור להיות המלמד.

אפשר כי היות נזיפת אביה כתוב אח"כ באים הטעמים קדמא ואולא לציין כי לצורך הדרשה בק"ו תקדים את המלמד נזיפת אביה הכתוב אח"כ ואולא – ואחריו הולך הלמד הוא נזיפת השכינה הכתוב ראשון.

הקדים המלמד ואביה ירק ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים שאם אביה נזף בה תכלם שבעה ימים, ואמר דיו לבא מן הדין, היינו נזיפת ה' שהוא הלמד תסגר שבעת ימים מחוץ למחנה ואחר תאסף: והוא יהיה כנידון שהבת מורחקת על נזיפת אביה הלא תכלם

שבעת ימים. תוספות מסבירים מדוע לכתחילה ההסגר אחרי נזיפת ה' אמור להיות שבועיים, והדיו משווהו.

תסגר שבעת ימים – גרשיים מהפך פשוט מונח זק-קטן, כעין יצא מענינו (נזיפת האב) לידון בדבר אחר כענינו (נזיפת השכינה) יצא להקל ולא להחמיר. רבי טרפון אומר זה כלל "דיו לבא מן הדין להיות כנידון" בעצמו. רבנן אומרים זה המידע על שבעת ימי הסגר בנזיפת

השכינה, אבל צריך מידע כי כך קרה בפועל ומידע זה הוא הדיו הלמד מ- (טז,ד) ותסגר מרים מחוץ למחנה שבעת ימים

טט – אפשר כי התבנית קדמא ואולא רביע ואחריה התבנית גרשיים מהפך פשוט מלמדת על קל וחומר ודיו המגביל את העונש. לכאורה כך דרך הברייתא וכך דרך רבי טרפון כאשר אין מידע על הלמד.

דרך רבנן דורשת קל וחומר ודיו אף כי יש מידע על הלמד. גרשיים מהפך פשוט מצייין המידע המפריך את ק"ו ואליו מתייחס דיו הנלמד מקרא אחר.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תפניות ההשעיות: אתנח, סלוק – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא = טרפא – שנוי
משמעות, רבוי מפשט; מרכא טפאא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפאא – קבוצה שההלכה
היה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; ססא – סדור שנתחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3;
רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישייה – (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בבענין חלק מ"ג מדות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא –
דרוש בפסוק שער, מתיצה, עקירה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מתיצה, עקירה, פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.2 במדבר בהעלתך ה,א

במדבר בהעלותך ח,ג:

[ג] וַיַּעַשׂ כֵּן אֶהְרֹן אֶל-מֹלֵךְ פְּנֵי הַמְּנוּחָה הַעֲלָה נִרְתִּיף
כְּאִשֶּׁר צִוָּה יְיָ אֶת-מֹשֶׁה:

מלמד [ספרי במדבר פיסקא ס] ודומה לו פ' רש"י (ט,א) וַיַּעַשׂ כֵּן אֶהְרֹן, להודיע שבחו של אהרן שכשם שאמר לו משה כן עשה:
וכתב על כך ה-[דגל מחנה אפרים במדבר פרשת בהעלותך ד"ה בהעלתך] ... דהנה ידוע אהרן היה שושבינא דמטרוניא והוא היה
רודף לקרב (כליות) נשמות ישראל (המכונים בת-שבע) אל השכינה כביכול ולכן היה רודף שלום כי היה בדרגא דאמת כי אהרן ומשה
שקולים היו ולכן היה יכול להעלות נשמות של ישראל ולדבקם אל האמת, אך קשה האיך היה בדרגא דאמת הא היה צריך לשנות
מפני דרכי שלום לפעמים, אך דאיתא בספרים הקדושים של הרב מפולנאה ע"ה מי שלא שינה מעולם כל ימיו אז מותר לשנות מפני
דרכי שלום, וגו'

נענין בתבנית הטעמים של הכתוב (ט,א) וַיַּעַשׂ כֵּן אֶהְרֹן – מהפך פשטא זקף-קטן, לפי השיטה המציעה נקודות קשר בין טעמי המקרא
לתורה שבע"פ, משוער כי זקף-קטן כאן בתפקיד שתיים מרמז לשתיה תכונות באהרן – (א) כפשט, שלא שינה מעולם כל ימיו ועשה מה
שנצטווה, (ב) ותבנית הטעמים מהפך פשטא מרמזת להוציא את הכתוב מהפשט וכפי' ה-[דגל מחנה אפרים] כמובא בספרים הקדושים של
הרב מפולנאה ע"ה מי שלא שינה מעולם כל ימיו אז מותר לשנות מפני דרכי שלום,

במדבר בהעלתך ט,י: דְּבַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר

אִישׁ אִישׁ כִּי-יְהִי-הָיָה טָמֵא וְלִנְפֹשׁ אוֹ בְּדַרְךְ רַחֲקָה לָכֶם אוֹ לְדַרְתֵּיכֶם וַעֲשֵׂה פֶסַח לַיהוָה
במדבר נשא ו,ט: וְכִי-יָמוּת מֵת עָלָיו בְּפִתְעָה פְתָאָם וְטָמֵא רֹאשׁ נִזְרוּ
וְנִלְחַ רֹאשׁוֹ בַּיּוֹם טְהַרְתּוּ בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וְנִלְחַנּוּ:

ב-[בבלי פסחים פא,א] (בתוך דיון על הקרבת התמיד נידון ענין טומאת התהום בפסח)

בעי רב יוסף: כהן המרצה בתמיד, הותרה לו טומאת התהום או לא? ... וטומאת התהום גופא היכא כתיבא? אמר רבי אלעזר: אמר
קרא (במ' נשא ו,ט) וְכִי-יָמוּת מֵת עָלָיו בְּמַחֲוֹרֵת עָלָיו. אשכחן נזיר, עושה פסח מנלן? - אמר רבי יוחנן: אמר קרא (במ' בהע' ט,י)
בְּדַרְךְ רַחֲקָה לָכֶם - במחורת לָכֶם. רבי שמעון בן לקיש אמר: כדרך, מה דרך בגלוי - אף טומאה נמי בגלוי. מיתבי: אי זהו
טומאת התהום - כל שלא הכיר בה אחד בסוף העולם, הכיר בה אחד בסוף העולם - אין זה טומאת התהום. לרבי אלעזר דאמר
במחורת (במ' נשא ו,ט) עָלָיו עד דידיע הוא (אדם אחד יודע), לרבי יוחנן דאמר (במ' בהע' ט,י) לָכֶם במחורת לָכֶם - עד דידיע בה תרין
(שני אנשים יודעים), לרבי שמעון בן לקיש דאמר כדרך - עד דידיע כולי עלמא (כלל הציבור יודע). אלא: טומאת התהום הלכתא גמירי
לה, וקרא אסמכתא בעלמא.

אפשר כי ענין וקרא אסמכתא בעלמא מרומז בטעמי המקרא של המקרא שהוא אסמכתא להלכה למשה מסיני (=הלכתא גמירי לה)
לפי השיטה המציעה נקודות קשר בין טעמי המקרא לתורה שבע"פ, משוער שהקביעה "קרא אסמכתא בעלמא" מרמז טעמי המקרא
נסמכים (נישאים) על הכתוב והמלים טָמֵא וְלִנְפֹשׁ יש להן שתי קריאות. (א) בקריאה כאילו ללא טעם פסק המשמע היא טָמֵא וְלִנְפֹשׁ –
האהיל על טומאת מת ידועה ונטמא; (ב) בקריאה עם טעם פסק מרמז על הפסק ידיעה ובלשון [פסחים פא,א] "כל שלא הכיר בה אחד
בסוף העולם" – זהו טומאת התהום, אונקלוס ב-ויקרא אמר תרגם "חרוץ" פסק. פי' רש"י מפוסק. בטומאת התהום מונה אדם מת
בהריץ שאין איש בעולם שמכיר בו.

לְנִפְשׁ – פזר ללמד על כל אחד הבא לעזרה וביניהם הנזיר (במדבר נשא ו,ט) שהוא כמו הבעלים המקריבים פסח שנעלם מהם טומאת
התהום.

במדבר בהעלותך ט,י:

דְּבַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר

אִישׁ אִישׁ כִּי-יְהִי-הָיָה טָמֵא וְלִנְפֹשׁ אוֹ בְּדַרְךְ רַחֲקָה לָכֶם אוֹ לְדַרְתֵּיכֶם וַעֲשֵׂה פֶסַח לַיהוָה:

אִישׁ אִישׁ כִּי-יְהִי-הָיָה טָמֵא וְלִנְפֹשׁ – מונח מונח מונח פזר מרמז לכעין ארבעה פזר, כלומר יש לקחת רעיון מכאן לארבעה מקומות אחרים
בתורה.

או – תרסא בתפקיד שיעור לדרך רחוקה, ונחלקו בו האם מאסקופת העזרה והחוצה, שזה מרחק קצר מאד, או ממודיעין והחוצה שזה כ-
15 מיל מירושלים ומרחק זה הוא סביב ירושלים במעגל, ואפשר כי טעם מלת לָכֶם – רביע, מרמז למעגל המקיף ירושלים מארבע רוחות.
בְּדַרְךְ רַחֲקָה – קדמא ואולא, אפשר שהרעיון של בְּדַרְךְ רַחֲקָה מפוזר ע"י אִישׁ אִישׁ כִּי-יְהִי-הָיָה טָמֵא וְלִנְפֹשׁ – מונח מונח מונח פזר
להכללת הרבה מקרים של מנועי ודחויי פסח ראשון והעברתם לפסח שני כדי למנוע מהם עונש כרת והם מרומזים בסוף הפסוק או
לְדַרְתֵּיכֶם וַעֲשֵׂה פֶסַח לַיהוָה:

טט – הלכה למשה מסיני נזיר שהתגלה ונתגלה אח"כ שנטמא בטומאת התהום, וכן המביא קרבן פסח והתברר אח"כ שנטמא בטומאת
התהום הקרבנות כשרים. אבל טומאת שרץ אינו נכלל בטומאת התהום ופוסל.

במדבר בהעלתך ט,יא:

בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם בֵּין הָעֲרָבִים יַעֲשׂוּ אֹתוֹ

עַל-מִצְוֹת וּמִקְרָיִם יֵאָכְלֵהוּ:

במדבר בהעלתך ט,יב:

לֹא-יִשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ עַד-בֹּקֶר וַעֲצָם לֹא יִשְׁבְּרוּ-בּוֹ כְּכֹל-חֻקַּת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ:

ירושלמי פסחים פ"ט ה"ג

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשקפה: אֲתָנָה, סְלוּק = סוף-ספוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מוֹנָה – רבוי; מִדְּקָא פִּשְׁטָא – מוציא מפשט; מִרְכָּא = מאריך, רבוי; דְּרָגָא – מצרף; תְּבִיר – מחלק, ממש, לא ממש; טַפְּסָא = טרף – שני משמעות, רבוי מתפשט; מִרְכָּא טַפְּסָא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דְּרָגָא תְּבִיר טַפְּסָא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מִרְכָּא תְּבִיר טַפְּסָא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תְּבִיר מִרְכָּא טַפְּסָא – קבוצה שההלכה הלה רק על הלק פפרטיה; מִקְּפָא – רב-צב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פִּסְקָא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זִרְקָא סְגוּלָא – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פִּשְׁטָא – פשוט, 1; זִקְפָא – זקף-גדול – 3; רִבְעָא – 4; ... זִקְפָא קִטְוִן ... זִקְפָא בְּחַצְיָא פִּסְקוּ – הקש; השלישית: (קִדְמָא – סדר קדימות; אֹרְאָא = גִּישׁ = גִּישִׁים – יוצא מהענין; קִדְמָא אֹרְאָא – מלמד) דרוש בפסוק בבענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תְּלִישָׁא קִטְוִן = תִּרְסָא – דרוש בפסוק שער, מתיצה, עקרה; תְּלִישָׁא-גְדוּלָה = תִּלְשָׁא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מתיצה, עקרה, פִּרְ – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה.

... אין לך דבר חוץ מגופו מעכבו אלא מצות ומררים בלבד וכו' ישמעאל דר' ישמעאל אמר כלל ופרט הכל בכלל (בחדש השני – קדמא ואזלא כעין כלל), יכול יהו כל הדברים מעכבין אותו ת"ל על-מצות ומררים יאכלהו אין לך דבר חוץ מגופו מעכבו אלא מצות ומרורים בלבד.

קה"ע – ה"ג דר' ישמעאל אמר פרט וכלל הכל בכלל. וה"פ (וכך פירושו) כאן כתיב תחילה (במ' בהע' ט"ב) לא-ישאירו מן-הפך פשטא, (חלק מתבנית טעמים המאפיינת בד"כ פרט)
* תחילה רוצה לומר לגבי המשך הכתובים שמסקנתם לכאן ואחר-כך כתיב **כָּל-חֶקֶת הַפֶּסַח** – מרכא טפחא, וסד"א דנעשה כלל מוסיף על הפרט ומרבינן הכל * ואולי תרצה לומר שיהיה פסח שני דומה לפסח ראשון בכל פרטיו
לכך כתיב **עַל-מִצְוֹת וְגו'** ללמדך שאין לך במצות שעל גופו אלא אלו (טט- **מִצְוֹת וּמִרְרִים**) דאם לא כן כל הני פרטי למה לי. טט - לפי תבנית הטעמים **כָּל-חֶקֶת הַפֶּסַח** – מרכא טפחא, זה יתור לרבות ואחריו **יַעֲשֵׂו אֹתוֹ** – מרכא סלוק – רבוי והגבלה. רבי ישמעאל לומד כל התורה בכללי ופרטי ויתכן שלכן לימודו כאן "פרט וכלל" כגרסת ופירוש קה"ע לפניו פה. ולמסקנה - אין לך דבר חוץ מגופו מעכבו אלא **מִצְוֹת וּמִרְרִים** המאופיין ע"י **יַעֲשֵׂו אֹתוֹ** – מרכא סלוק – רבוי והגבלה. כלומר ריבה למעט מפסח שני כל מה שלא שייך לגופו של קרבן כי אין אלו מעכבים אכילת מצה ומררים. והם הפרטים המרומזים ב-(ט,א) **עֲשֶׂה יוֹם בֵּין הָעַרְבִים** – מרכא תביר מרכא טפחא היא תבנית המרמזת על קבוצת פרטים שעושים בחדש הראשון בארבעה עשר ביום ובין הערבים - השבתת חמץ, הימנות על חבורה לפסח, טהרה, הגעה לעזרה או לירושלים לזמן השחיטה או אכילה לפי מחלוקות התנאים, דחיית שבת, שחיטת חגיגה בפסח הנעשה בטהרה ולא בשבת, שחיטת הפסח, הלל בשחיטת הפסח, צלי אש, הלל באכילה, שאר מצוות יום ארבעה עשר וליל הפסח. אכילת מצה שבעה או בעצם השבתת חמץ שבעה.
יַעֲשֵׂו אֹתוֹ - מונח אתנה – כעין רבוי והגבלה, אפשר כי בא ללמד רבוי הגבלות בפסח שני טעון צלי ועובר בנותר ושבירת עצם, ואינו טעון השבתת חמץ, וטהרה, ושאר עניני ליל פסח

במדבר בהעלתך יב:
עֲשֵׂה לָךְ שְׁתֵּי חֻצּוֹצְרוֹת פְּסָף מִקְשָׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם וְהָיוּ לָךְ לְמִקְרָא הַעֲדָה וְלְמִסְעָ אֶת-הַמַּחֲנֹת:
יחזקאל א"ט:

וּבִלְבַת תְּחִיּוֹת יִלְכוּ הָאוֹפְנִים אֲצִלָּם וּבְהִנְשָׂא תְּחִיּוֹת מַעַל הָאָרֶץ יִנְשְׂאוּ הָאוֹפְנִים:
זוהר כרך ג (במדבר) פרשת בהעלותך דף קנד עמוד א
עֲשֵׂה לָךְ שְׁתֵּי חֻצּוֹצְרוֹת פְּסָף וגו', רבי שמעון פתח (יחזקאל א"ט) **וּבִלְבַת תְּחִיּוֹת יִלְכוּ הָאוֹפְנִים אֲצִלָּם וּבְהִנְשָׂא תְּחִיּוֹת מַעַל הָאָרֶץ יִנְשְׂאוּ הָאוֹפְנִים**; **וּבִלְבַת תְּחִיּוֹת** בקוּפּוּרִיא דלעילא הוּא אֲזִיל דאי תימא דהאי לעילא לעילא לאו לתתא, אלא כגוונא האי מקמי אנפין והאי לבתר אנפין
מתוק מדבש וּבִלְבַת תְּחִיּוֹת הם מלאכי היצירה, והליכתם היינו הנהגתם ופעולתם בחסד או בדין **יִלְכוּ הָאוֹפְנִים אֲצִלָּם** שהם מלאכי העשיה שאין להם כח לעצמם אלא יחד עם החיות ... **אלא כגוונא האי מקמי אנפין** הספירות מקבלות שפע פנימי הראוי להם מלפני פני המלך, **והאי לבתר אנפין** והמלאכים מקבלים שפעם מאחורי הפנים, דהיינו מצד אחוריים של הספירות, המשפיעות את השפע החיצוני להחיות קדש.
זיקא מארבע זיקין בד' מדורין ובד' סטריין בזיוון דאתברון בקולמיטין דאנפין נהירין, בגין כך כעין (נאש"ר) כמראה החיות דאינון **ארבע זויין דגלין פרישן ארי"ה נש"ר, שו"ר, אד"ם** דכליל כלהו ד' מלאכין דשלטין וכלילין כלא:

עֲשֵׂה לָךְ – מונח רביע, רמז לארבעה מלאכים עיקריים ולכל צבא מרום שתחת ממשלתם, ע"פ פירוש **מתוק מדבש זיקא מארבע זיקין** ניצוץ של אור הבא מארבעה ניצוצי אורות של חגת"מ דאצילות, בד' מדורין הוא יורד בארבעה מדורים של הארבע תמות מלאכים, מיכאל, גבריאל, אוריאל, רפאל, ובד' סטריין והם נמצאים בארבעה צדדים של כסא המלכות, ... דאינון **ארבע זויין דגלין פרישן** שהם בארבעה זוויות, כעין הארבעה דגלים של שבטי ישראל שהיו פרושים במדבר, כי עם כל מלאך יש עוד ב' מלאכים (רמ"ק ומק"מ ומפרשים). וארבע חיות הקדש הם **ארי"ה נש"ר, שו"ר**, שהם בחג"ת **אד"ם** דכליל כלהו ד' מלאכין אד"ם הוא במלכות, והוא כולל את כל ארבעה מלאכים, **דשלטין וכלילין כלא** שהם שולטים וכוללים את כל צבא מרום, כי תחת ממשלתם ממונים שאר המלאכים איש איש על עבודתו ועל משאו (רמ"ק ומפרשים)

זוהר כרך ג (במדבר) פרשת בהעלותך דף קנה עמוד א
תא חזי **שְׁתֵּי חֻצּוֹצְרוֹת** בגין דאינון מסטרי תרי דקאמרי ממזרח ומדרום אינהו זמינין לתברא דינין ולאכפייא לון ועל דא אינון מ-
פְּסָף ובגין כך (במ' בהעלתך יג) **וּבְיָוִם שְׂמֹחֲתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם** וגו' **וְהִקְעַתֶּם בְּחֻצְרוֹת סתם** בין לעילא בין לתתא
מתוק מדבש ב' חצוצרות מבחינת רחמים שבמזרח ומבחינת החסד שבדרום, מזומנים לשבור הדינים ולהכניעם, על כן החצוצרות מכסף שהוא בחסד, ולכן כתוב **וּבְיָוִם שְׂמֹחֲתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם** וגו' **וְהִקְעַתֶּם בְּחֻצְרוֹת סתם** – סתם (כלומר לא מפורש) כדי להורות בין לעילא שהיו תוקעים בין למעלה בנסיעות מחנות המלאכים בין לתתא בין למטה בנסיעות מחנות ישראל.
עֲשֵׂה לָךְ שְׁתֵּי חֻצּוֹצְרוֹת פְּסָף – רביע ... זקף-קטן, כעין מידת כתוב סתום שלא בא לסתום אלא לפרש שהתקיעות והקריאה מכוונת לנסיעות מחנות המלאכים ולנסיעות מחנות ישראל. הסדרות מרומזות בתבניות הטעמים מונח דרגא או מונח מרכא ב-**במדבר ב,ג** (סדרות של מחנות), **בהעלתך י"ד**, (סדרות של נסיעה)

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשערה: אהל = סוף-סוף (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מן פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק; מעש, לא ממש; טפא = טרף – שני משמעות, רבוי ממש; מרכא טפא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; מרכא תביר טפא – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; תביר מרכא טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; סס' – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי ספוק – הקש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בבענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מתיצת, עקרה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מתיצת, עקרה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.3 במדבר בהעלתך ה,א

במדבר בהעלותך ח,ט,יא, יג, טו:

[ט] והקרבת את-הלויים לפני אהל מועד והקהל את-כל-עדת בני ישראל:
[י] והקרבת את-הלויים לפני ה' וסמכו בני-ישראל את-ידיהם על-הלויים:
[יא] והניף אהרן את-הלויים הנופה לפני ה' מאת בני ישראל והיו לעבד את-עבדת ה': – בני קהת
[יג] והעמדת את-הלויים לפני אהרן ולפני בניו והנפת אתם הנופה לה': – בני גרשון, הבכור
[יד] והקדלת את-הלויים מתוך בני ישראל והיו לוי-הלויים:
[טו] ואחרי-כן יבאו הלויים לעבד את-אהל מועד וטהרת אתם והנפת אתם הנופה: – בני מררי
[טז] פי נתנים נתנים המה לוי מתוך בני ישראל תחת פטרת כל-דחם בכור כל מבני ישראל לקחתי אתם לוי:
[יז] ואתנה את-הלויים נתנים לאהרן ולבניו מתוך בני ישראל לעבד את-עבדת בני-ישראל באהל מועד ולכפר על-
בני ישראל ולא יהיה בבני ישראל נגף בגשת בני-ישראל אל-הקדש:

זוהר - תוספת כרך ג (ויקרא, במדבר, דברים) דף שג עמוד א

סימן ט דף קנא ע"ב (במ' בהע' ח,יא) והניף אהרן את-הלויים הנופה לפני ה', ר' יהודה שאיל לר' אבא למה היה הכהן מניף את הלויים אמר לו מלה"ד לתינוק כשהוא בוכה וכועס מה עושים כדי לפייסו א"ל רבי יהודה מניפין אותו ומנענעים אותו כדי לשתקו א"ל ר' אבא יהודה יהודה מלה זאת באה לידך ולא חקרת בה והלא ישמעו אזניך מה שפיך מדבר כך היא מדת הגבורה כועסת ורוגזת דכתיב (בר' ויחי מט,ה) שמעון ולוי אחים כלי חמס מכרתיהם: וכתיב (בר' ויחי מט,ז) ארור אפסל פי עו ועברתם פי קשתה אחקלם בעקב ואפיצם בישאל: לפי שהם מתגברים ומתקשים באפם ועברתם לצאת לעשות דין לכלות ולהכרית בני העולם אזי הכהן שהוא החסד העליון מניף אותו הצד של הלויים שהיא מדת הגבורה כדי לשכך ולשקט רוגזה וכעסה כדי שישתברו השערות מכל שוליהן ולא יתגברו ולא יתחזקו, כעין דוגמא זו הכהן שמניף את הלויים תנופה כדי שישקוט הצד של גבורה שלהן כדי שלא יתעורר הדין בעולם, בא ר' יהודה ונשק את ידיו, וכשיתעוררו הדינים בעולם כל הדינים הנמצאים בכל יום ויום אברהם איבנו ע"ה הוא דוחה אותה לחוץ ואינם עומדים לפניו הדא הוא דכתיב (תה' ז,ז) אלהים שופט צדיק יאל זעם בכל-יום:

מדרש אגדה (בבב' במדבר פרק ח

(במ' בהע' ח,ט) והקרבת את-הלויים. כשם שנאמר במצורע, (וי' מצורע יד,א) והעמיד הפתח המטהר, כך צוה משה שיקריבו אותם לפני אהל מועד: (במ' בהע' ח,ט) והקהל את-כל-עדת בני ישראל. לפי שהיו הלויים כפרה לישראל. שנאמר (במ' בהע' ח,ט) לעבד את-עבדת בני-ישראל באהל מועד ולכפר על-בני ישראל וגו', ומי שהיה מקריב קרבנו היה מביאו באהל מועד, לכך צוה שיקהלו את כל עדת בני ישראל באהל מועד, וכשם שנאמר בפר העלם דבר של ציבור, (ויק' ד,ט) וסמכו זקני העדה וגו', כך צוה (במ' בהע' ח,ז) והקרבת את-הלויים לפני ה', וכשם שנאמר בקרבן מצורע (וי' מצורע יד,ב) והניף אתם הנופה לפני ה': כך צוה על הלויים (במ' בהע' ח,יא) והניף אהרן את-הלויים הנופה לפני ה', תנופה זו על בני קהת שיהיו נושאים את הארון, שנאמר (במ' נשא ז,ט) פי-עבדת הקדש עליהם בפתח שאו: (במ' בהע' ח,יא) והיו לעבד את-עבדת ה', זה הארון:

[יג] והעמדת את-הלויים לפני אהרן ולפני בניו והנפת אתם הנופה לה'. תנופה זו נעשית לבני גרשון, לפי שהיה בכור, והבכור קדש, לכך לא נאמר לפני ה':

[טו] וטהרת אתם והנפת אתם וגו'. תנופה זו נאמר לבני מררי, לפי שלא היה בכור, וגם עבודתו לא היה הארון, לכך לא נאמר בו לפני ה':

[יא] והניף אהרן את-הלויים הנופה לפני ה' מאת בני ישראל והיו לעבד את-עבדת ה':
ויקרא מצורע יד,יא: והעמיד הפתח המטהר את האיש המטהר את הלויים לפני ה' ואתם לפני ה' פתח אהל מועד:

מדרש אגדה (בבב' במדבר פרק ח (במ' בהע' ח,ט) והקרבת את-הלויים. כשם שנאמר במצורע, (וי' מצורע יד,א) והעמיד הפתח המטהר, כך צוה משה שיקריבו אותם לפני אהל מועד:

(וי' מצורע יד,א) והעמיד הפתח המטהר – גרשיים מונח רביע, כעין יצא מן הכלל ללמד על הכלל כולו, כפרת המצורע (שצרתו היא סיבה רוחנית) בפתח אוהל מועד מלמדת על מירוק השורש הרוחני בכל הכפרות, והן קורות בפתח אוהל מועד ורק אח"כ יבוא המכופר אל העזרה. וכן כפרת הלויים, מעבירה מהם (זוהר - תוספת כרך ג דף שג,א) רוגזה וכעסה כדי שישתברו השערות מכל שוליהן ולא יתגברו ולא יתחזקו,

(במ' בהע' ח,ט) והקהל את-כל-עדת בני ישראל. לפי שהיו הלויים כפרה לישראל. והקהל – קדמא זקא-קטן במלה אחת, כעין מידה מוקדם והוא מאוחר בענין.

בהסבר ל-(במ' בהע' ח,ט) לפי מדרש תנחומא קרח סי' יב לוי ניתן כמעשר לה' כבר מלידתו, ולפי דברים רבה כבר בלידתו קיבל כהונה ולויה. אבל ביציאת מצרים קידש הקב"ה את הבכורים בישראל בהצלתם ממכת בכורות. לפיכך, קדשו בכורי ישראל לה' והיו מיועדים לעבוד עבודת ה' ולכפר על בני ישראל, היינו לכל משפחה היה מי שייכפר עליה. אלא שהבכורים מישראל השתתפו במעשה העגל וזכות זאת אבדה מהם. ואילו שבט לוי נענה לקריאת משה מי לה' אלי וזכה להיות המכפר, עתה בשלב המאוחר כל עדת בני ישראל מעבירה את עבודת ה' ללויים, שנמנו בפר' נשא כנגד בכורי ישראל.

(במ' בהע' ח,ט) לעבד את-עבדת בני-ישראל – גרשיים מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר, כי הלויים והכהנים מתמידים בהקפדה על טהרתם להיות מוכנים לעבודת ה' שהוא ענין מורכב ורוב שאר בני ישראל אינם יכולים לעמוד בכך בהתמדה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמתית – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשקפה: אֲתָנָה, סִלְקָה – סוף-פסוק (נקראים קסרים ותפקידם) – להגביל; מוֹנֵה – רבוי; מִתְקַן פֶּשְׁטָא – מוציא מפשט; מִרְכָּא = מִרְכָּא, רבוי; דִּרְגָא – מצרף; תְּבִיר – מחלק, ממש, לא ממש; טִפְסָא = טִרְקָא – שני משמעות, רבוי מפשט; מִרְכָּא טִפְסָא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דִּרְגָא תְּבִיר טִפְסָא – קבוצה עם הלכה לא שווה לפרטיה; מִרְכָּא תְּבִיר טִפְסָא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפשט; מִקָּף – רב-מבט של הטעם, בד"כ מבט אחד נדרש; סִסְקָא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; דִּרְגָא סִסְקָא – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פֶּשְׁטָא – פשוט, 1; זִקְף-גָּדוֹל – 3; רְבִיעַ – 4; ... זִקְף-קָטָן ... זִקְף-קָטָן בחצי פסוק – הקש; השלישית: (קִדְמָא – סדר קדימות; אֹלָא = גֵּרֵשׁ = גֵּרֵשׁ־אֵי – יוצא מהענין; קִדְמָא אֹלָא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תְּלִישָׁא-קִטְנָה = תִּרְסָא – דרוש בפסוק שטור, מחיצה, עקירה; תְּלִישָׁא-גָּדוֹלָה = תִּלְשָׁא – דרוש בפסוק ולפניו שטור, מחיצה, עקירה, פִּיר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה.

[יא] וְהִנֵּיף אֶהְיֶה – תרסא קדמא, תבנית טעמים של כעין פרט קדמאה (תרסא), כעין כלל הצריך לפרט (קדמא ללא אולא), והפרטים שהכלל צריך להם. פירש **מדרש אגדה (בובר) במדבר פרק ח** כי פסוק זה מכווין לפרט מיוחד – בני קהת ועבודתם בכתף ישאו כלי המשכן וביניהם ארון העדות, אבל תבנית הטעמים המרמזת לכעין כלל הצריך לפרט מלמדת כנאמר בזוהר כי תכלית ההגפה היא לכל הלויים (גם בני גרשון ובני מררי) כמרומז ב-**(במ' בהע' ת,יא) וְהִנֵּיף** – זקף-גדול, בתפקיד שלוש, אלו שלוש משפחות הלוי **[יא] וְהִנֵּיף אֶהְיֶה** – תרסא קדמא, קדמא בתפקיד פעולה מקדימה – פעולת מניעה, תרסא בתפקיד עקירת צד (כעין מחיצה, תכונה) ככתוב ב- **זוהר - תוספת כרך ג ד' שג ע' א, סימן ט דף קנא ע"ב** הכהן שהוא החסד העליון מניף אותו הצד של הלויים שהיא מדת הגבורה כדי לשכך ולשקט רוגזה וכעסה ... כדי שישקטו הצד של גבורה שלהן כדי שלא יתעורר הדין בעולם, **[יא] וְהִנֵּיף** – זקף-גדול, ענין של שלוש משפחות הלוי **לְעֵבֶד** – טפחא, בתפקיד פותח טפח להיות מתואר ע"י **אֶת-עֲבֹדְתָהּ**. וטפחא ללא מרכא בתפקיד שמתפשט ענין **לְעֵבֶד אֶת-עֲבֹדְתָהּ** אל **וְהִנֵּיף**. אפשר כי בא ללמד כי אמנם עבודות כל אחת משלוש משפחות הלוי במשכן שונות וקרובות יותר ורחוקות יותר מכלי המשכן, אבל כולן באותה השיבות של **לְעֵבֶד אֶת-עֲבֹדְתָהּ**. **אֶת-עֲבֹדְתָהּ** – מרכא מרבה הגבלות הבאות מטעם סלוק ב-**וְהִנֵּיף** – סלוק מגביל, (א) לבני קהת בנשיאת כלי המשכן הפנימיים, (ב) כל משפחה מוגבלת לתפקידיה וכן לעתיד לבוא כגון הפרדה בין שוערים ובין משוררים (ג) לכל בני הלויים שהם בלבד יעסקו במשכן וכליו ולא בני ישראל האחרים לפי שהיו הלויים כפרה לישראל כי גבורתם הווכונה ע"י הכהן להיטיב לעולם ולא להזיקו.

נושא: התמדת לויים בקדושתם לעומת אי התמדת בכורים בקדושתם

במדבר ג,ט:

וְנִתְּתָה אֶת-הַלְוִיִּם לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו נְתוּנִים נְתוּנִים הֵמָּה לְאֵלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

נְתוּנִים נְתוּנִים הֵמָּה לְאֵלֹהֵי יִשְׂרָאֵל – קדמא מרכא פשטא זקף-קטן, תבנית בתפקיד לכתחילה ובפועל

1. במדבר בהעלתך ח,טז:

כִּי נְתוּנִים נְתוּנִים הֵמָּה לְאֵלֹהֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת פְּסָלְתָּ כָּל-דָּחָם בְּכֹר פֶּלֶם מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקַחְתִּי אֹתָם לִי:

נְתוּנִים נְתוּנִים הֵמָּה לְאֵלֹהֵי יִשְׂרָאֵל – קדמא מרכא פשטא זקף-קטן, תבנית בתפקיד לכתחילה ובפועל

במדבר בהעלתך ח,יז:

כִּי לִי כָל-בְּכוֹר בְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֵדָם וּבְהִמָּה בְּיוֹם הַכֹּתִי כָל-בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם הַקְּדַשְׁתִּי אֹתָם לִי:

2. במדבר בהעלתך ח,יט:

וְאֶתְּנָה אֶת-הַלְוִיִּם נְתוּנִים לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעֵבֶד אֶת-עֲבֹדְתָהּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל וְלִכְפֹּר עַל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יְהִי בְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל נֶגֶף בְּנִשְׁתַּבְּחַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶל-הַקֹּדֶשׁ:

לְעֵבֶד אֶת-עֲבֹדְתָהּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל – גרשיים מהפך פשטא

3. במדבר קרח יח,ו:

וְאֵנִי הִנֵּה לְקַחְתִּי אֶת-אֲחֵיכֶם הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכֶם מִתְּנֶה נְתוּנִים לְהִי לְעֵבֶד אֶת-עֲבֹדְתָהּ אֶהְיֶה מוֹעֵד:

לְכֶם מִתְּנֶה נְתוּנִים – גרשיים מהפך פשטא

(ח,טז) כִּי – תלישא-קטנה, בתפקיד עקירה ע"פ **בבלי בכורות ד,ב** בשלשה מקומות הוזוהרו על הבכורות ליקדש – ולא קדשו ... **רבי**

יוחנן אמר קדשו ולא פסקו, וריש לקיש אמר קדשו בכורות במדבר, וריש לקיש אמר קדשו בכורות במדבר, ופסקו. אמר ליה רב מרדכי לרב אשי: אתון הכי מתניתו לה,

אנן איפכא מתנינן לה: **רבי יוחנן אמר לא קדשו בכורות במדבר, וריש לקיש אמר קדשו בכורות במדבר**

(ח,טז) כִּי – תלישא-קטנה, בתפקיד בעל בחינה נעלה המרמז להנדרש מהמלים **הֵמָּה לְאֵלֹהֵי יִשְׂרָאֵל** ע"פ **ספרי בהעלתך סי' צב** כל מקום שנאמר

"לִי" הרי זה לעולם ולעולמי עולמים

בבלי בכורות ד,ב

תא שמע: נמצאת אתה אומר, בשלשה מקומות קדשו בכורות לישראל, במצרים ובמדבר ובכניסתן ישראל לארץ; במצרים מהו אומר:

– **(שמות בא יג,ב) קֹדֶשׁ לִי כָל-בְּכוֹר**, במדבר הוא אומר: **(במ' בהע' ת,יז) כִּי לִי כָל-בְּכוֹר בְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל**, בכניסתם לארץ הוא אומר:

(שמות בא יג,א) וְהָיָה כִּי-יִבְאֲרֶךְ ה' (שמות בא יג,ב) וְהִעֲבַרְתָּ כָל-פֶּשֶׁר-רָחֵם! אמר רב נחמן בר יצחק: בשלשה מקומות הוזוהרו על

הבכורות ליקדש – ולא קדשו, ובמצרים נמי לא קדשו? הא קאמר' דקדוש! ה"ק: מהן קדשו ומהן לא קדשו; מתקיף לה רב פפא:

ובמדבר לא קדשו? והכתיב: **(במדבר ג) פְּקוּד כָּל בְּכוֹר זָכָר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל!** אלא, אי איתמר הכי איתמר: **רבי יוחנן אמר קדשו ולא פסקו, וריש לקיש אמר קדשו (בכ' ה,א) ופסקו, בשלמא ריש לקיש – כדאמר טעם אלא לר' יוחנן – מאי טעמא? אמר ר' אלעזר: ר'**

יוחנן חזאי בחילמא, דמילתא מעליתא אמינא: אמר קרא **(במדבר יג,ב) לִי יְהִינּוּ** – בהוייתן יהו. ורבי יוחנן והיה **כִּי יִבְאֲרֶךְ ה' וְהִעֲבַרְתָּ מֵאֵי**

עביד ליה? ההוא מיבעי ליה לכדתנא דבי רבי ישמעאל: עשה מצוה זו שבשבילה תיכנס לארץ.

אמר ליה רב מרדכי לרב אשי: אתון הכי מתניתו לה, אנן איפכא מתנינן לה: **רבי יוחנן אמר לא קדשו בכורות במדבר, וריש לקיש אמר קדשו בכורות במדבר**

נקודות משיחות קודש האדמו"ר מ"מ שניאורסאהן – ליקוטי שיחות יג ע' 15, רש"י פ"א **(ח,טז) נְתוּנִים נְתוּנִים** – נתונים למשא,

נתונים לשיר. לא פרש כן בפרטות **במדבר ג,ט**, **וְנִתְּתָה אֶת-הַלְוִיִּם לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו נְתוּנִים נְתוּנִים הֵמָּה לְאֵלֹהֵי יִשְׂרָאֵל**. ויש לומר, דהנה שם

נאמר **(ח,ט) לְאֵלֹהֵי יִשְׂרָאֵל**, והכונה לעבודת שמירת המשכן, שבה הוטל על הלויים לסייע לכהנים בעבודה שלהם. אין לפרש איפוא, שהכפל קאי על

משא ושיר, שהם חובת הלויים עצמם. אך כאן נאמר **(ח,ט) לְאֵלֹהֵי יִשְׂרָאֵל**, ולכן אפשר לפרש שהכונה גם לעבודת הלויים – משא ושיר.

(ח,ט) נְתוּנִים נְתוּנִים הֵמָּה לְאֵלֹהֵי יִשְׂרָאֵל – קדמא מרכא פשטא זקף-קטן, תבנית בתפקיד לכתחילה ובפועל,

(ח,ט) נְתוּנִים נְתוּנִים הֵמָּה לְאֵלֹהֵי יִשְׂרָאֵל – קדמא מרכא פשטא זקף-קטן, תבנית בתפקיד לכתחילה ובפועל,

לפי שאחרי כיבוש הארץ לא היה יותר ללויים תפקיד נשיאה, אפשר לומר כי **לכתחילה** תפקיד הלויים מצד עצמם הוא משא ושיר. המשא פסק אחרי הקמת משכן שילה ואח"כ בית המקדש.

בפועל נותר תפקיד השירה מצד עצמם של הלויים, ותפקיד הלויים שלא מצד עצמם הוא לעבודת שמירת המשכן, שבה הוטל על הלויים לסייע לכהנים בעבודה שלהם (שלא בעזרת כהנים).

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשערות: אתחן, סליק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להנביל; מונח – רבוי; מונח פשוט – מוציא מפשוט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממש, לא ממש; טפאא = טרנא – שני משמעות, רבוי מתפשוט; מרכא טפאא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מנח – רב-מצב כ המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרנא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשוטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישית: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה, עקירה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה, עקירה; פרה – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה.

1.4 במדבר בהעלתך ה,א (התשע"ד)

1.4.1 במדבר בהעלתך ה,ח, יב: [ח] וְלָקַחְתָּ פֶּרֶךְ בֶּן-בֶּקֶר וּמִנְחָתוֹ סֹלֶת פְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן וּפְרִי שְׁנֵי בָנֵי בֶּקֶר תִּקַּח לַחֲטָאת:

[יב] וְהַלּוּיִם יִסְמְכוּ אֶת-יְדֵיהֶם עַל רֵאשֵׁי הַפָּרִים וְעִשָּׂה אֶת-הָאֹהֶל חֲטָאת וְאֶת-הָאֹהֶל עֹלָה לְה' לְכַפֵּר עַל-הַלּוּיִם: רש"י (ח) וְלָקַחְתָּ פֶּרֶךְ בֶּן-בֶּקֶר – והוא עולה, כמו שכתוב: (במ' בהע' ח,יב) וְעִשָּׂה ... אֶת-הָאֹהֶל עֹלָה, והוא קרבן צבור בעבודה זרה

(ראה במ' שלח טו,כד) וְהָיָה אִם מְעִינֵי הַעֲדָה וְעִשְׂתָּה לְשִׁנְיָה וְעָשׂוּ כָל-הַעֲדָה פֶּרֶךְ-בֶּקֶר אֶחָד לְעֹלָה. (ופר-שני - מה תלמוד לומר: שני? לומר לך: מה עולה לא נאכלת, אף חטאת לא נאכלת. ובוזו יש סמך לדבריו בתורת כהנים (ויקרא חובה פרשתא ב פרק ג,ד). ואומר אני שהוראת שעה היתה, ששעיר היה להם להביא לחטאת עבודה זרה עם פר העולה. (טט) - כמו שנאמר בסיפא (במ' שלח טו,כד) וְשִׁעִיר-עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת

וְלָקַחְתָּ פֶּרֶךְ בֶּן-בֶּקֶר – פשוטא מונח זקף-קטן, ברש"י כפשוטו הביאו דעת רבי משה הדרשן שהקרבנות הללו באו (א) לחינוך הלוים (ב) ולכפרה על חטא עבודה זרה.

וְלָקַחְתָּ פֶּרֶךְ בֶּן-בֶּקֶר וּמִנְחָתוֹ - פעמיים זקף בין שני קיסרים, מרמז על היקש כלשהו, שסיפור המעשה של פרי הלוים מכיל סוגיה של מקודש מחבירו (כאן העולה) קודם לחבירו (כאן החטאת). ומכאן היקש למצב של תדיר ומקודש שיש להקדימו לפחות תדיר או פחות מקודש.

וּמִנְחָתוֹ - קדמא זקף-קטן במלה אחת כעין מידה מוקדם שהוא מאוחר בענין, ומוצע לומר שיש כאן לימוד בשלבים. זה לא מלמד על המנחה אלא על העולה, היינו פר העולה הכתוב ראשון (המוקדם) הוא נשחט שני (היינו המאוחר) אבל איבריו מוקרבים קודם לאימורי החטאת. והביא ה-תורה תמימה ב-(ח,ה) מפסוק (ח,יב) דברי [זבחים פ"ט ב']... וְעִשָּׂה אֶת-הָאֹהֶל חֲטָאת וְאֶת-הָאֹהֶל עֹלָה, אלא שיכול יהא חטאת קודמת לכל מעשה עולה, ת"ל (במ' בהע' ח,ח) וּפְרִי שְׁנֵי בָנֵי בֶּקֶר תִּקַּח לַחֲטָאת, אי פר שני יכול תהא עולה קודמת לכל מעשה (טט - של חטאת הכתובה מאוחר (שניה)) ת"ל (במ' בהע' ח,יב) וְעִשָּׂה אֶת-הָאֹהֶל חֲטָאת וְאֶת-הָאֹהֶל עֹלָה, הא כיצד, דם חטאת (טט - הכתובה כאן מאוחר (שניה)) קודמת לדם עולה (טט - הכתובה כאן מוקדם (ראשונה)) מפני שמרצה, אברי עולה קודמין לאימורי חטאת מפני שהם כליל לאישים, מכאן שכל המקודש מחבירו (כאן עולה) קודם לחבירו^א (כאן חטאת)

תורה תמימה הערה ה) מעיר על נושא "שכל המקודש מחבירו קודם לחבירו" דווקא מענין מנחות כעין (במ' בהע' ח,ח) וּמִנְחָתוֹ ובסוגיא כאן צ"א ב' חקרה הגמרא אם היו לפנינו מנחת נדבה ומנחת סוטה איזה קודם ולא איפשטא ולכן פסק הרמב"ם בפ"ט ה"י מתמידין שיקדים איזה מהן שירצה, ותמימה שהרי במנחות מ"ט ב' אמרו בפשיטות תדיר ומקודש עדיף, והלא בודאי מנחת נדבה תדירה ממנחת סוטה והיא גם מקודשת וראוי להעיר, כי בגמ' שם הלשון תדיר עדיף והנהגה כן ע"י בעל ברכת הובח, והוא טעות. ועיין בכ"מ שם הלכה ו' כתב בשם הר"י קורקוס דהא דאברי עולה קודמין לאימורי חטאת היינו רק אם נשחטו שניהם, החטאת והעולה, ואימורי שניהם לפנינו, אבל קודם שנשחטו שניהם מקריבין החטאת לגמרי הדם והאברים ואח"כ מקריבין העולה, עיין שם. וטעמו נראה ע"פ מ"ד בסוגיא דזבחים כאן דגזוז"כ הוא (וי' ח,ח) וְהִקְרִיב אֶת-אֶשֶׁר לַחֲטָאת רִאשׁוֹנָה, ומשמע הקרבה שלמה בכל הפרטים:

(במ' בהע' ח,יב) וְעִשָּׂה אֶת-הָאֹהֶל חֲטָאת וְאֶת-הָאֹהֶל עֹלָה לְה' – פסוק יחיד בענין הקרבת חטאת ועולה שבו תבנית טעמים קדמא ואולא העשויה ללמד על כלל מלמד מסוג כלשהו. כמו-כן תלשא ... קדמא ואולא עשויה ללמד על כעין כלל מלמד מסוג בנין אב. אפשר כי פרי חינוך הלוים שהיו גם לכפרה הם כעין כלל מלמד מסוג בנין אב

(א) לשיעור זמן של פר כנאמר ב-משנה פרה פ"א מ"ב ר"י הגלילי אומר פרים בני שתיים שנאמר (במ' בהע' ח,ח) וּפְרִי שְׁנֵי בָנֵי בֶּקֶר תִּקַּח לַחֲטָאת: וחכמים אומרים אף בני שלש ר"מ אומר אף בני ארבע ובני חמש כשרים אלא שאין מביאים זקנים מפני הכבוד:

סיכום דעות הרמב"ם רע"ב ותוסיו"ט, לכולי עלמא בפרים בני שתיים כשרים אבל גם גדולים מהם. ומחלוקת האם אפשר או אי אפשר ללמוד מהם למקומות אחרים במ נאמר פר או פרים בלי בן-בקר. כי פר בן-בקר משמעו בן שלוש שנים.

(במ' בהע' ח,יב) וְעִשָּׂה – תלישא-גדולה, כעין שיעור אלפניו ולאחריו, העשוי להיות מקור לדעת רבי יוסי שפרי הלוים בני שנתים דווקא, וחכמים אומרים שבני שנתים ויותר.

(ב) כלל מלמד על סדר ההקרבה הרצוי קודם חטאת ואחריה עולה כך מתקים וְעִשָּׂה אֶת-הָאֹהֶל חֲטָאת – תלישא-גדולה קדמא ואולא, קודמת עקירת העבירה וזאת הכפרה ע"י תלישא-גדולה בתפקיד עקירה, ואולא והולכת אחריה העולה לרצוי ועונג לה' שאמרתי ונעשה רצוני.

(ג) לימוד היקש, בנין אב ע"פ תורה תמימה הערה ה) (במ' בהע' ח,ח) יהיה כאן לימוד מ-כ"ל המקודש מחבירו קודם לחבירו" לענין של תדיר ומקודש קודם לחבירו השייך לקרבנות ולמנחות.

טט – אם החטאת והעולה נשחטו במקביל ומונחים לפנינו הסדר הרגיל יהיה דם חטאת, איברי עולה, אימורי חטאת. רק אם שחיתת החטאת קדמה לעולה יעשה החטאת בשלימותה (דם, אימורים) ואח"כ העולה.

1.4.2 שבועות – חג הביכורים: ירושלמי ביכורים פ"א,ה"א

מבוא: משנה (א) ומשנה (ב) מביאות חלק מפסוק ראשית פנורי אדמתך. יש שני פסוקים בתורה המכילים כתוב זה והם זהים בתוכנם נקודיהם וטעמיהם ואפשר שמשנה (א) דורשת אחד מהם ומשנה (ב) דורשת את הפסוק האחר.

שמות משפטים כג,יט: ראשית פנורי אדמתך תביא בית ה' אלתה לא-תבשל גדי בתלב אמו: פ

שמות תשא לד,כו: ראשית פנורי אדמתך תביא בית ה' אלתה לא-תבשל גדי בתלב אמו: פ

במדבר קרח יח,ג: פנורי כל-אשר בארצם אשר-גיבאו לה' לך והנה כל-טהור בביתך יאכלנו:

דברים תבוא כו,א – יב:

[א] והנה כי-תבוא אל-הארץ אשר ה' אלתה נתן לך נחלה וירשתה ונעבת בה: [ב] ולקחת מראשיתו כל-פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר ה' אלתה נתן לך ושמת כטבא והלכת אל-המקום אשר יבחר ה' אלתה לישן שמו שם: [ג] ובאת אל-הפלו אשר יהיה בימים ההם ואמרת אליו הגדתי היום לה' אלתה כי-באתי אל-הארץ אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו: [ד] ולקחת הפתו הטבא מנגד והניחו לפני מזבח ה' אלתה: [ה] וענית ואמרת לפני ה' אלתה ארמי אבד אבי ברד מצרומה ונגר שם במתי מעט ויהי-שם לגוי גדול עצום נרב: [ו] ונרעה אתנו המצרים ויענינו ויתנו עלינו עבדה קשה: [ז] ונצלת אל-ה' אלתך אבותינו וישמע ה' את-קולנו ויבא את-ענינו ואת-עמלנו ואת-לחצנו: [ח] ויצאנו ה' ממצרים בגד חזקה ובנרע נטויה ובמרא גדל ובאתות ובמפתים: [ט] ויבאנו אל-המקום הזה ויפנו-לנו את-הארץ הזאת ארץ זבת

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשקפה: א. תחנה – סוף-סוף (נקראים קוסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מוקד – פשטא – מוציא ממשט; מרא – מאריך; רבוי – דרנא – מצרף; תביר – מחלק; ממשט, לא ממש; ספא – טרנא – שני
משמעות, רבוי ממשט; מרא – סוף – קב – ששית לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר – ספא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרא תביר – ספא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרא – ספא – קבוצה שההלכה
הלה רק על חלק מפרטיה; מוקד – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; סס – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרנא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זק-קטן – 2; זק-גדול – 3;
רביע – 4; ... זק-קטן ... זק-קטן כחצי ספוק – הקש; השלישית – קדמא – סדר קדימות; אולא – גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא אולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות ד' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא –
דרוש בפסוק שער, מתיצה, עקירה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מתיצה, עקירה, פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה.

קָבַל וּדְבַשׁ: [וַיַּעֲתֶה הַגֵּה הַבְּאִיתִי אֶת-רֵאשִׁית פְּרֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר-נָתַתָּה לִּי הָ] וְהַנְחִיתָו לְפָנַי ה' אֱלֹהֶיךָ וְהִשְׁמַחְתָּ לְפָנַי ה' אֱלֹהֶיךָ: [וַיִּשְׂמַחְתָּ
בְּכָל-הַטּוֹב אֲשֶׁר גָּתוּ-לְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ וּלְבִיתְךָ אִתְּךָ וּלְלוֹי וּלְגֵר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ: 8

הלכה (א) פותחת בשלושה מצבים בנושא ביכורים המרומזים בטעם זקף-גדול של (שמ' מש' כג"ט) תְּבִיאָה בתפקיד שלוש. כאן השלושה מחולקים שניים באופן אחד (מביאין) ואחד באופן אחר (אינם מביאין).

הלכה (א) מונג' (טט – א) [יש] מביאין בכורין וקורין. (טט – ב) מביאין ולא קורין. (טט – ג) ויש שאינן מביאין.
דבר ראשון משנה (א) ואחריה משנה (ב) ממעטות מהמשך הלימוד את רוב המצבים שבהם אין הבאת ביכורים. דרך לימוד שמצינו כמותה למשל בפרשת נגעים שתיכף בתחילתה מגבילה על מי חל הנושא. משנה (ב) מלמדת מי הם אלו שלא מביאים מסיבה שאין זאת אדמתם בקנין תורני.

משנה (א) פותחת בחידוש שיש שלושה מצבים של עץ שהיו מביאים ממנו ומפני שהבריכו ממנו לאדמת אחרים ללא רשות, העץ יונק מאדמה ע"פ קנין תורני ומאדמה שלא ע"פ קנין תורני ולכן מפסיקים להביא ממנו. שלושה המצבים מרומזים בטעם זקף-גדול של (שמ' תשא לד, כו) תְּבִיאָה. בכל אחד משלושה אלו יש ארבעה עצים היונקים משתי חלקות אדמה וזה מרומז בטעם רביעי של (שמ' מש' כג"ט) רֵאשִׁית בתפקיד ארבע. המשנה מפרטת שלושה המצבים, כל מצב מרכב מארבע עצים.

מונג' ... (טט – א) הנוטע בתוך שלו (טט – אא) והבריכו בתוך של יחיד (טט – אב) או בתוך של רבים. בכל אחד משני המצבים יש שני עצים – העץ הזקן, העץ הצעיר, סה"כ ארבעה עצים.

(טט – ב) וכן המבריך (טט – בא) מתוך של יחיד (טט – בב) או מתוך הרבים לתוך שלו. בכל אחד משני המצבים יש שני עצים – העץ הזקן, העץ הצעיר, סה"כ ארבעה עצים.

(טט – ג) הנוטע בתוך שלו והמבריך בתוך שלו (טט – גא) ודרך היחיד (טט – גב) ודרך הרבים באמצע הרי זה אינו מביא. בכל אחד משני המצבים יש שני עצים – העץ הזקן, העץ הצעיר, סה"כ ארבעה עצים לדון עליהם.

רבי יהודה אומר מביא. מאיזה טעם אינו מביא משום שנאמר (שמ' מש' כג"ט) רֵאשִׁית בְּפִנְיֵי אֲדָמְתְּךָ תְּבִיאָה עד שיהו כל הגידולים – אֲדָמְתְּךָ:

גמ' יש מביאין כו'. (טט – הירושלמי מבאר את מה שהמשנה מבארת ויש שאינן מביאין) (טט – א) הנוטע בתוך שלו והבריך בתוך של יחיד או לתוך של רבים אפילו מן הזקינה (שכבר הביא ממנו ביכורים) אינו מביא. (טט – ב) המבריך מתוך של יחיד או מתוך של רבים לתוך שלו אפילו מן הילדה אינו מביא. (וזה מפני שעץ הזקן והעץ הצעיר יונקים זה מזה ולכן אין זה אדמתך בלבד) הלא אמרה כשם שהילדה חיה מן הזקינה כך הזקינה חיה מן הילדה (וזה מפני שעץ הזקן והעץ הצעיר יונקים זה מזה ולכן אין זה אדמתך בלבד). אמר רבי יוחנן כולהו משום תורת הגזולין ירדו להן. אמר רבי יוסי מתניתא אמרה כן. מאיזה טעם אינו מביא משום שנאמר (שמ' מש' כג"ט) רֵאשִׁית בְּפִנְיֵי אֲדָמְתְּךָ. תני אם הבריך ברשות מביא וקורא. רבי יוסי בשם רבי אימי והוא שנתן לו רשות לעולם הא (פי')שעה לא. רבי יונה בשם רבי אימי אפילו ל(פי')שעה. חייליה דרבי יונה (חיזוק (תומך) לדעתו) מן הדא (משנה בבא בתרא פ"ב, מ"ב (בבלי ב"ב כו)) היה חופר בור שיה ומערה קוצץ ויורד והעצים שלו (העץ בחלקתו אבל שרשיו חדרו לחלקת חבירו ויונקים משם, לר' יונה זה נקרא לפי שעה ומביא ביכורים, ולמי שייכים השרשים שנעקרו תלוי במרחקי העץ מן החפירה (רמב"ם פיה"מ)). ועצים לא ל(פי')שעה הן. מה עבר לה רבי יוסי שרשים שדרכן להחליף לעולם מכיון שדרכן להחליף (גדלים טוב) לעולם הן. אמר רבי מנא (בנו של ר' יונה) מילתא דרבי יוחנן מסייע לאבא דאמר רבי יוחנן כולהו משום תורת הגזולין ירדו להן. וכאן מכיון שנתן לו רשות להבריך אפילו לשעה אין זה גזולין. רבי זריקן בעי קומי רבי זעירה מתני' דרבי רבי אמר שרשין ירדו להן. אמר ליה דברי הכל היא. הכא תורה אמרה (שמ' מש' כג"ט) רֵאשִׁית בְּפִנְיֵי אֲדָמְתְּךָ עד שיהו כל הגידולים מאדמתך. על דעתיה דרבי יודה מה בין הנוטע לתוך שלו והבריך לתוך שלו והבריך לתוך שלו ודרך היחיד באמצע. ר' אחא בשם ר' מיישא בשהבריכה בדלעת או בסילון (הבריך דרך כעין צינור). אי בשהבריכה בדלעת או בסילון יביא ויקרא אפילו כרבנין יביא ויקרא. אמר רבי יונה צריכה לרבי יודה המוכר שביל לחבירו מקום דריסה הוא מכר או עד התהום מכר. אין תימר (אם תאמר) מקום דריסה מכר מביא וקורא אין תימר (אם תאמר) עד התהום מכר לא יביא כל עיקר. מספק מביא ואינו קורא. רבנין פשיטא לון שמכר עד התהום ומה פליגינן במוכר שביל לחבירו אבל אם מכר לו שדה ושייר לו שביל כל עמא מודיי ששייר לו עד התהום. על דעתיה דרבי יודה מה בין הנוטע לתוך שלו והבריך לתוך שלו ודרך היחיד באמצע. אמר רבי אימי אתיא דרבי יודה כרבי ליעזר דחנינן תמן (משנה בבא בתרא פ"ג, מ"ה (בבלי ב"ב כז)) אין עושים חלל תחת (אֲדָמְתְּךָ תְּבִיאָה – זקף-קטן זקף-גדול בתפקיד חישוב ג' של הכתוב המוטעם. הגי' עולה ב"ח"ל"ת) רשות הרבים בורות שיחין ומערות רבי ליעזר מתיר כדי שתהא עגלה מהלכת וטעונה אבנים. כמה דרבי ליעזר אמר תמן תחת רשות הרבים (החלל שעשה) שלו כך רבי יהודה אמר הכא תחת רשות הרבים (החלל שעשה) שלו (ואם הבריך דרכו יביא ביכורים). רבי שמואל בר רב יצחק בעי אין כרבי ליעזר יביא ויקרא. אמר רבי יוסי מייסבר סבר רבי שמואל בר רב יצחק שרבי ליעזר מתיר לעשות כן והן שלו לעולם. אלא רבי ליעזר מתיר לעשות כן (אבל זה הפקר) וכל הקודם בהן זכה:

1.4.3 ירושלמי ביכורים פ"א ה"ב

(שמ' תשא לד, כו) רֵאשִׁית בְּפִנְיֵי אֲדָמְתְּךָ תְּבִיאָה

בהלכה (א) לימד, בין היתר, על קבוצת אלו שלא מביאים א"ע"פ שהגידול מאדמתם, הלכה (ב) מלמדת על (שמ' תשא לד, כו) רֵאשִׁית – רביעי, קבוצה של ארבעה שאינם מביאים כי מגדלים באדמה שאינה שלהם בקנין תורני, וזה פתוח של חלק ממשנה א' ויש שאינן מביאין.

מונג' האריסין והחכורות והסיקריקון והגזולין אין מביאין מאותו הטעם משום שנאמר (שמ' תשא לד, כו) רֵאשִׁית בְּפִנְיֵי אֲדָמְתְּךָ:
גמ' עד כדון כשגול קרקע גול זמורה ונטעה ולא דמים הוא חייב לו. אלא צריכה לרבנין. מצות כגבוה הן או אינן כגבוה. אין תימר כגבוה הן אינו מביא ואין תימר אינן כגבוה מביא. הכל מודין באשירה שביטלה שאינו מביא ממנה גזירין למערכה. רבי שמעון בן לקיש בעי מהו שיביא ממנה לולב. מצות כגבוה הן או אינן כגבוה. אין תימר כגבוה הן אינו מביא אין תימר אינן כגבוה מביא. פשיטא שהוא מביא ממנה לולב שאין מצות כגבוה. מהו שיביא ביכורים. כר' יודה דו אמר הוקשו לקדשי הגבוה מביא. כרבנין דאינן מרין הוקשו לקדשי אינו מביא. אמר רבי יוסי עד כדון בגזילה שלא נתייאשו הבעלים ממנה אפי' בגזילה שנתייאשו הבעלים ממנה. סברין אמרין נישמעניה מן הדא הרי אלו בתרומה ובמעשר מה שאין כן בביכורים. כלום צריכה לא בגזילה שלא נתייאשו הבעלים ממנה אבל בגזילה שנתייאשו הבעלים ממנה אפילו בתרומה לא עשה ולא כלום. כהדא דתני האונס והגבגב והגזולין בזמן שהבעלים מרדפינן אחריהן אין תרומתן תרומה ולא מעשרותיהן מעשר ולא הקדשן הקדש. אם אין הבעלין מרדפינן אחריהן תרומתן תרומה ומעשרותיהן מעשר והקדשן הקדש. רבי יוסי בשם רבי יוחנן לא זה תורם ולא זה תורם. רבי ימי בשם רבי יוחנן אפילו הבעלים שתרמו אין תרומתן תרומה. אמר רבי יוסי עד כדון אגן קיימין בגזילה שלא נתייאשו הבעלים ממנה וליידא מי לא אגן תנינן הרי אלו בתרומה ומעשר מה שאין כן בכורין. אפשר לפירות לצאת בלא בכורין אפשר לפירות לצאת בלא תרומה ומעשרות. אבל בגזילה שנתייאשו הבעלים ממנה עד כדון צריכה:

שני פסוקים (שמ' מש' כג"ט) רֵאשִׁית בְּפִנְיֵי אֲדָמְתְּךָ תְּבִיאָה (שמ' תשא לד, כו) רֵאשִׁית בְּפִנְיֵי אֲדָמְתְּךָ תְּבִיאָה

שני אֲדָמְתְּךָ – (א) בעלות, (ב) יניקה

אֲדָמְתְּךָ – מונח זקף-קטן במלה אחת, כעין מידה ריבה וריבה את הכל, היניקה צריכה להיות כולה אך ורק מאדמתך (רמב"ם הל' ביכורים פ"ב, ה"י) לא יביא מהברכה היונקת מאדמתו ומחוץ לאדמתו, וב"ה"א אם יונק מאדמת חבירו ברשות (הסכמת) חבירו מביא, גם אם זה

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-ספוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מוקד פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממשע; לא ממש; טפאא = טרנא – שני
משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; תביר מרכא טפאא – קבוצה שההלכה
הלה רק על חלק מפרטיה; מקף-רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; סס' 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זק-קטן – 2; זק-גדול – 3;
רביע – 4; ... זק-קטן ... זק-קטן בחצי ספוק – היקש; השלישית: (קדטא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ט – יוצא מהענין; קדטא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא –
דרוש בפסוק שער, מחיצה, עקירה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה, עקירה, פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה.

שרשים היונקים מחלקת חבירו לפי שעה)

אָדְמָתָךְ – מונח זקף-קטן, כעין מידה ריבה וריבה את הכל, הבעלות צריכה להיות במלוואה של בעל הפירות או ברשות (הסכמת) חבירו.
משנה ה"ב (א) האריסין והחכורות – שיש להם רשות לעבוד האדמה וליתול פירות, אבל זאת לא אדמתם.
(ב) הסיקריקון והגזלן – שהאדמה לא הגיעה אליהם בקנין תורני, אלא מגזלה, או קניה מגזלן)
בהלכה (א) (**שם' מש' כג, יט**) **תְּבִיאָא** – זקף-גדול, (**שם' תשא לד, ו**) **תְּבִיאָא** – זקף-גדול, (**שם' מש' כג, יט**) **תְּבִיאָא** – זקף-גדול, שלוש דרשות בהבאה, כאן שתיים באופן אחד ואחת באופן אחר, שתי דרשות להביא, דרשה אחת אחת
שלא להביא. וזה **משנה ה"א** (טט - א) מביאין בכורין וקורין. (טט - ב) מביאין ולא קורין. (טט - ג) ויש שאינן מביאין.
(**שם' תשא לד, ו**) **תְּבִיאָא** – זקף-גדול, שלוש דרשות שבעל אדמה בקנין תורני, לא יביא כי היניקה של הגידולים היא מאדמתו ומאדמת אחרים
שלא ברשות (שלא בהסכמה).

ויש בחלק זה שתי קבוצות אנשים שאינם מביאים.
בה"א ובה"ב לומדים שלהבאת הביכורים צריך שני תנאים:
(א) האדמה צריכה להיות שייכת לבעל הפירות (ה"ב); (ב) היניקה צריכה להיות כולה מאדמת המביא (ה"א).

מנין לחז"ל שיש שני ענינים? נראה לומר כי נאמר פעמיים **שמות משפטים כג, יט**: **שמות תשא לד, כו**: **ראשית פכור' אדמתך תבִיא**
מנין לחז"ל לומר שיש שני ענינים. אפשר שהתורה חוזרת על דבריה כמו שמצינו בהרבה מצוות שהתורה חוזרת על דבריה כמצוות שבת.
כפי שנראה שמת **אָדְמָתָךְ** נדרשת לשני ענינים אלו.

ענין היניקה הוא יותר חידוש מענין הבעלות, שהרי מצינו בשאר מצוות שהתורה הקפידה שלא יוציא בגזול, כגון "ולקחתם לכם" –
משלכם, ואילו כאן נוספה הלכה חדשה שכל היניקה תהיה מאדמת הבעלים, וכיון שזה חידוש לכן נכתב במשנה כהלכה א.

(**שם' מש' כג, יט**) **ראשית** – רביע, ארבעה עצים היונקים מאדמת הבעלים בקנין תורני ושלא מאדמתם בקנין תורני וכלי רשות הבעלים.
(**שם' תשא לד, ו**) **ראשית** – רביע, קבוצה של ארבעה שאינם מביאים כי מגדלים באדמה שאינה שלהם בקנין תורני,
(**שם' מש' כג, יט**) **תְּבִיאָא** – זקף-גדול, 2 מביאים 1 קורא 1 לא קורא, 1 שלא מביא וזה מתפצל לשתי קבוצות. (א) יניקה שלא מאדמתם בלי
רשות (הסכמה), מעבר מאדמתם לאדמת אחרים; המשך הלכה (א); (ב) שאינם מביאים כי מגדלים באדמה שאינה שלהם
בקנין תורני הלכה (ב)

אבל אפשר להבריך דרך חלל תחת רשות הרבים או היחיד מרשותו לרשותו
ירושלמי ביכורים פ"א ה"א ... אמר רבי אימי אתיא דרבי יודה כרבי ליעזר דתנינן תמן אין עושים חלל תחת (**אָדְמָתָךְ תְּבִיאָא** – זקף-קטן
זקף-גדול בתפקיד חישוב ג' של הכתוב המוטעם. הגי' עולה בח"ל "ת"ת) רשות הרבים בורות שיחין ומעורות רבי ליעזר מתיר כדי שתהא
עגלה מהלכת וטעונה אבנים.

עוד הסבר לזקף-גדול **משנה מסכת ביכורים פ"א, יא**, הקונה שלשה אילנות בתוך של חברו מביא וקורא ר' מאיר אומר אפילו שנים
קנה אילן וקרקעו מביא וקורא רבי יהודה אומר אף בעלי אריסות וחכורות מביאין וקורין: רמב"ם ואין הלכה כר' מאיר ולא כר' יהודה.
(קנה בתרא קנה גם קרקע)

בית הבחירה למאירי מסכת חולין קל"א, פירות של שותפין חייבות בככורים לא נאמר בארצן (**דב' תבוא כ"ג, ו**) **מֵאֲרָצָה**) אלא להודיע
שאין הבכורים נוהגים אלא בארץ ובפני הבית וכן כתוב (**שם' מש' כג, יט**) **ראשית פכור' אדמתך תבִיא בית ה' אֶלְהֵיךָ** :
בבלי חולין קל"א, בכורים אף על גב דכתיב (**דב' תבוא כ"ג, ו**) ארצן (**דב' תבוא כ"ג, ו**) **מֵאֲרָצָה**) - דידך אין (של יחיד - יביא) דשותפות לא (טט
- ?) , כתב רחמנא (**במ' קרח י"ג**) בכורי כל אשר בארצן (לשון הכתוב **פכור' קל-אָשֶׁר בְּאֲרָצָה**) , אלא ארצן (**דב' תבוא כ"ג, ו**) **מֵאֲרָצָה**) למה
לי? למעוטי חוצה לארץ,

רש"י חולין קל"א, ארצן - (**דב' תבוא כ"ג, ו**) **אָשֶׁר תְּבִיא מֵאֲרָצָה** ארצן משמע מיעוטא (**במ' קרח י"ג**) **אֲרָצָה** (**במ' קרח י"ג**) **בְּאֲרָצָה**) לא
משמע מיעוטא כולי האי (כל כך) ולא ממעטא (כל כך) חוצה לארץ מינייה דמשמע כל מקום שיש להם ארץ אבל **אֲרָצָה** משמע
המיוחדת לך ולא לעובדי כוכבים.
תוספות חולין קל"א, אלא ארצן ל"ל למעוטי חו"ל - אף על גב דמצוה התלויה בארץ היא מכל מקום אצטריך למעוטי משום דאתקש
לבשר בחלב בחד קרא, רשב"ם.

שנאמר בפסוק אחד **ראשית פכור' אדמתך תבִיא בית ה' אֶלְהֵיךָ** לא-תבשל גְדִי פְחֶלֶב אִמּוֹ: פ אז היה מקום לומר שביכורים ינהג בכל
מקום כמו בשר בחלב, לכן צריך דרשה מיוחדת למעט את חוץ-לארץ.

(**דב' תבוא כ"ג, ו**) **מֵאֲרָצָה** – אפשרות למיעוט ממלת **אֲרָצָה** בין ביכורי ארץ-ישראל שאותם מביאים ובין ביכורי חוץ לארץ שאותם לא
מביאים. או מטעם תביר, מחלק, בין ביכורים הנוהג רק בארץ-ישראל ובין בשר בחלב הנוהג בכל מקום.

(**במ' קרח י"ג**) **בְּאֲרָצָה** – המלה מלמדת על שותפות בארץ-ישראל, שותפות של ישראלים חייבת בביכורים, טעם תביר של **בְּאֲרָצָה**
יחלק וימעט מחיוב בכורים שותפות ישראלי ונכרי בארץ-ישראל. וזה ירמז למסקנתנו על פי הדיון ב-**בבלי חולין קלה, ב - קל"א**,
המברר סוגיית ישראל ועובד כוכבים שלקחו שדה בשותפות לגבי חיוב תרומות, מעשרות, ראשית הגז, ערסות להפרשת חלה, בכור.
בדגן הנכרי לוקח חלקו ויש דיון האם הישראלי מפריש רק על חלקו או גם על חלק הנכרי, ובשאר הדברים מתברר כי שותפות הנכרי
פטרה אותם מהפרשות השונות. לכן אפשר כי גם בענין ביכורים שותפות הנכרי תפטור את הפירות מהבאת ביכורים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
 תמצית ההשקפה: אֲתָנָח, סֹלֶק – סוף-הסוף (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מוֹנֵה – רבוי; מִדְּבַר פִּשְׁטָא – מוציא מפשט; מִרְכָּא – מאריך, רבוי; דְּרָאָה – מצרף; תְּבִיר – מחלק, ממשע, לא ממש; טַפְּסָא = טרָאָה – שני משמעות, רבוי ממשע; מִרְכָּא טַפְּסָא – קב' שעשויה לגדול, תור רבות, מכל מקום; דְּרָאָה תְּבִיר טַפְּסָא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מִרְכָּא תְּבִיר טַפְּסָא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תְּבִיר מִרְכָּא טַפְּסָא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מִקְּהָ – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פִּסְקָא – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זְרָאָה סְגִיל – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פִּשְׁטָא – פשוט, 1; זֶקֶה-קָטָן – 2; זֶקֶה-גָּדוֹל – 3; רְבִיעַ – 4; ... זֶקֶה-קָטָן ... זֶקֶה-קָטָן בחצי פסוק – הקש; השלישית: (קִדְמָא – סדר קדימות; אֲוֵאָה = גֵּרֵשׁ = גֵּרֵשׁ – יוצא מהענין; קִדְמָא אֲוֵאָה – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מדות דר' ישמעאל; תְּלִישָׁא-קָטָנָה = תִּרְסָא – דרוש בפסוק שער, מחיצה, עקירה; תְּלִישָׁא-גְּדוּלָה = תְּלִישָׁא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה, עקירה; פִּיר – דרוש מהפסוק רצון לנושא אחר בהלכה.

במדבר בהעלותך ח,ד: וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמִּנְוָה מִקְּשָׁה זָהָב עַד-יָרְכָה עַד-פְּרָחָה מִקְּשָׁה הָוָה כַּמְּרָאָה אֲשֶׁר הָרָאָה יְיָ אֶת-מֹשֶׁה בְּן עֶשְׂה אֶת-הַמִּנְוָה: פ

ספרי במדבר פיסקא סא יוצא להקל ולא להחמיר בפוסקו אין במנורה נרות גביעים כפתורים ופרחים אלא בזמן שהיא מן הככר מין זהב מין קשה: ונראה כי מקור ליצא להקל ולא להחמיר נמצא בפסוק **שמות תרומה כה,לא: פ וְעֲשִׂיתָ מִנְּחָת זָהָב טָהוֹר** מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה הַמִּנְוָה יָרְכָה וְזָהָב גְּבִיעִים פְּתִירִיה וּפְרָחִיה מִמֶּנָּה יִהְיוּ: פשט הכתוב (**שם' תר' כה,לא**) **מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה הַמִּנְוָה** מציג חובב עשית מנורה מרכב מאד (בהקשה) כפ'רש"י **בבלי ראש השנה כדב, (שם' תר' כה,לא)** **מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה הַמִּנְוָה** - שלא יעשנה חליות, ולא יעשה את קניה ואת נרותיה אברים אברים, ואחר כך ידיבקים כדרך הצורפים שקורין 'שולדיר' (בלעז), אלא כולה באה מחתיכה אחת, וגו' אבל תבנית הטעמים של (**שם' תר' כה,לא**) **מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה הַמִּנְוָה** – גרשיים מהפך פשטא, היא כעין יצא להקל, (א) **בבלי מנחות כה,א** באה זהב באה מקשה אינה באה זהב אינה באה מקשה וגו' דבר זה מרומז בתבנית הטעמים מהפך פשטא מונח זקף-קטן של **מַעֲשֵׂה הַמִּנְוָה מִקְּשָׁה זָהָב** שהפשט מדבר על עשיית מנורת זהב בהקשה, אבל הדרשה מהפכת מן הפשט ומלמדת שבאין זהב אין חובת עשייה בהקשה; (ב) **בבלי מנחות כה,א** שאם אינה זהב אינה באה ככר, אינה באה גביעים כפתורים ופרחים, אינה באה מקשה – המעטה זאת מרומזת בתבנית הטעמים תביר מרכא טפחא של (**שם' תר' כה,לא**) **גְּבִיעִים פְּתִירִיה וּפְרָחִיה** וכנראה שכאשר אינה נעשית מזהב גם אין חובה שהקנים והקישוטים **מִמֶּנָּה יִהְיוּ**: אלא יכולים להיעשות איברים איברים.

מְקֻשָּׁה – מונח מרבה **הוא** – אתנח מגביל שמנורה אינה נעשית ממין גרוטי בשום מצב כנדרש ב-**ספרי במדבר פיסקא סא** מה ת"ל **מְקֻשָּׁה הָוָה** לפי שמצינו בכלי בית עולמים שאם אין להם מין קשה עושים מין גרוטי שומע אני אף במנורה כן ת"ל **מְקֻשָּׁה הָוָה** שנה עליו הכתוב **לפסול**, (אבל אם אין זהב מרבה מתכות אחרות כמרומו בטעם מונח של **מְקֻשָּׁה**) מיכן אמרו אין של זהב עושים של כסף ושל ברזל ושל נחושת ושל בדיל ושל עופרת דברי רבי,

(**במ' בה' ח,ד**) **כַּמְּרָאָה** – רביע בתפקיד ארבע, כנדרש ב-**ספרי זוטא ח,ד** (בסוגריים ע"פ הפי' המובא ב-**תורה שלמה**) ... (**במ' בה' ח,ד**) **כַּמְּרָאָה אֲשֶׁר הָרָאָה יְיָ**, מלמד שהראה אותה לו **ארבעה פעמים** (טט – א) ראה אותה עם שאר כל הכלים (**שם' תר' כה,ט**)) ושכחה (טט – ב) וחזר וראה אותה שנייה (**שם' תר' כה,ט**)), (טט – ג) מיכאל (עשה מנורה של אש) עומד וממשיח בה (ג"א ממשיך בה – ופי' מותח אותה) וראה אותה ונעשית (טט – ד) וחזר וראה אותה עשויה (**במ' בה' ח,ד**)) לכך נאמר **כֵּן עֲשֶׂה אֶת-הַמִּנְוָה**: (ולא פי' מי עשה והיינו דהקב"ה עשה את המנורה)

אֲשֶׁר – קדמא, במשמע של מוקדם, מוקדם **הָרָאָה יְיָ אֶת-מֹשֶׁה** – מהפך פשטא זקף-קטן – שתי דרשות שאחת מהן היא שבאופן יוצא מן הכלל הקב"ה הראה פעמים אחדות את המנורה למשה. דרשה שניה צ"ע **אֶת-מֹשֶׁה** – מקף כרב-מצב של משה, (א) משה איש בשר ודם (ב) משה איש הא-לקים – רוחני.

מאמר ה-**ספרי במדבר פיסקא סא** ... ת"ל **מְקֻשָּׁה הָוָה** שנה עליו הכתוב לפסול מיכן אמרו אין של זהב עושים של כסף ושל ברזל ושל נחושת ושל בדיל ושל עופרת דברי רבי, רבי יוסי בר' יהודה אומר אף של עץ ושל חרס, הוא מאמר תנאים. הגמרא ב-בבלי מנחות כה,ב ועוד מקומות אחדים מבררת את דרך דרישת הכתובים שמביאים למאמר הספרי.

בבלי מנחות כה,ב
 תני (שנה) רב פפא בריה דרב חנין קמיה דרב יוסף: מנורה היתה באה מן העשת מן הזהב (גוש אחד שלם של זהב שמכה בו בקורנס עד שנעשית מנורה), עשאה של כסף - כשרה, של בעץ (בדיל או תערובת בדיל ועופרת) ושל אבר (עופרת) ושל גיסטרון (רשב"ם: תערובת מתכות) - רבי פוסל, ור' יוסי בריה יהודה מכשיר, של עץ ושל עצם ושל זכוכית - דברי הכל פסולה. א"ל (רב יוסף לרב פפא): מאי דעתך (כיצד תבאר דעת ר' יוסי בר' יהודה המכשיר מנורה מכל מתכת ופוסל מנורה שאינה ממתכת)? א"ל: בין מר (רבי) ובין מר (רבי יוסי בר' יהודה) כללי ופרטי דרשי (וכתוב **שם' תר' כה,לא**) **וְעֲשִׂיתָ מִנְּחָת זָהָב טָהוֹר** והכשיר גם מנורה שלא מזהב, מיהו מר (רבי יוסי בר"י) סבר: (**שם' תר' כה,לא**) **וְעֲשִׂיתָ** כלל דמשמע **מִנְּחָת** מכל דבר, **וְזָהָב טָהוֹר** פרט רק זהב, **וְזָהָב טָהוֹר** (שבה אפשר לקים **מְקֻשָּׁה** שע"י הקשה בגוש אחד שלם **תַעֲשֶׂה הַמִּנְוָה**), אף כל של מתכת (חזר וכלל מנורה מכל מתכת), ומר (רבי) סבר (**שם' תר' כה,לא**) **וְעֲשִׂיתָ מִנְּחָת** כלל, **וְזָהָב טָהוֹר** פרט, **מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה הַמִּנְוָה** חזר וכלל, כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט: (מה הפרט מפורש **וְזָהָב** שהוא) דבר חשוב, אף כל דבר חשוב (כמו כסף או המנורה כשרה, אבל ממתכת אחרת שאינה חשובה, פסולה. וכל שכן מנורה שאינה עשויה ממתכת - פסולה).
 אמר ליה (רב יוסף לרב פפא): סמי דידך מקמי דידי (הסר משנתך מפני משנתי, שלפיה לכולי עלמא לא נחלקו שמנורה מכל מתכת כשרה, ונחלקו רק במנורה העשויה מעץ), דתניא: כלי שרת שעשאן של עץ - רבי פוסל, ורבי יוסי ברבי יהודה מכשיר. במאי קא מיפלגי? רבי דריש (הפסוק **שם' תר' כה,לא**) **וְעֲשִׂיתָ מִנְּחָת** וגו' (ב) כללי ופרטי, ורבי יוסי בר' יהודה דריש (הפסוק **שם' תר' כה,לא**) **וְעֲשִׂיתָ מִנְּחָת** כללי ופרטי: (**שם' תר' כה,לא**) **וְעֲשִׂיתָ מִנְּחָת** - כלל, **וְזָהָב טָהוֹר** - פרט, **מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה הַמִּנְוָה** - חזר וכלל, כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט, מה הפרט מפורש של מתכת, אף כל של מתכת.

ר' יוסי בר' יהודה דריש ריבוי ומיעוט: **שם' תר' כה,לא**) **וְעֲשִׂיתָ מִנְּחָת** - ריבה, **וְזָהָב טָהוֹר** - מיעט, **מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה הַמִּנְוָה** - חזר וריבה, ריבה ומיעט וריבה - ריבה הכל, ומאי רבי? רבי כל מילי (מנורה העשויה מכל דבר גם שלא ממתכת), ומאי מיעט? מיעט (מנורה) של חרס. (**רש"י**: של חרס - שהוא פחות מכל הכלים ואינו ראוי אפילו למלך בשר ודם).
 (אמר רב פפא לרב יוסף) אדרבה, סמי דידך מקמי דידי (הסר משנתך מפני משנתי, לא נחלקו שמנורה של עץ פסולה, אלא נחלקו במנורה העשויה משאר מיני מתכות)!

(רב יוסף לרב פפא) לא ס"ד, (לא תעלה על דעתך שרבי יוסי בר"י מנורה עץ פסולה, כי כ'דתניא: אין לו זהב מביא אף של כסף, של נחשת, של ברזל, ושל בדיל, ושל עופרת; רבי יוסי ברבי יהודה מכשיר אף בשל עץ). (ובכרייתא נוספת נאמר) ותניא אידך: לא יעשה אדם בית תבנית היכל, ואכסדרה כנגד אולם, חצר כנגד עזרה, שלחן כנגד שלחן, מנורה כנגד מנורה, אבל עושה הוא של חמשה ושל ששה ושל שמנה, ושל שבעה לא יעשה ואפילו משאר מיני מתכות (**רש"י**: שאינו זהב משום דדומה לשל מקדש שאף הוא כשר בשאר מיני מתכות). ר' יוסי בר רבי יהודה אומר: אף של עץ לא יעשה, כדרך שעשו מלכי בית חשמונאי (משמע שמנורה של עץ כשרה);

שמות תרומה כה,לא: פ וְעֲשִׂיתָ מִנְּחָת זָהָב טָהוֹר

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תפנית ההשברות: אהנה, סלוק = סוף-סוף (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונה – רבוי; מוקף פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממש, לא ממש; טפאא = טרפא – שנוי
משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפאא – קבוצה שההלכה
הלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3;
רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסקו – הקש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ף – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא –
דרוש בפסוק שער, מחיצה, עוקרה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה, עוקרה, פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה.

מקשָׁה תעשֶׂה המנוּרה ירְכֶה וְקִנְיָה נְבִיעִיהַ כְּפִתְרִיהַ וּפְרָחֶיהַ מִמְנַה יְהוּי:

במדבר בהעלותך ח,ג: וַיַּעַשׂ כֵּן אֶהְרֹן אֶל-מִוֵּל פְּנֵי הַמְּנוּרָה הַעֲלֶה נִרְתִּיהָ כַּאֲשֶׁר צִוְּהָ יְיָ אֶת-מֹשֶׁה:
במדבר בהעלתך ח,ד: וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמְּנוּרָה מִקְשָׁה זָהָב עַד-יִרְכָּה עַד-פְּרָחֶיהָ מִקְשָׁה הָיָה
כַּמְרָאָה אֲשֶׁר הִרְאָה יְיָ אֶת-מֹשֶׁה כֵּן עָשָׂה אֶת-הַמְּנוּרָה: פ

פשט הכתוב (שמ' תר' כהלא) מקשָׁה תעשֶׂה המנוּרה מציג חיוב עשית מנורה מרכב מאד (בהקשה) כפ' רש"י בבלי ראש השנה כדב, (שמ' תר' כהלא) מקשָׁה תעשֶׂה המנוּרה - שלא יעשנה חליות, ולא יעשה את קניה ואת נרותיה אברים אברים, ואחר כך ידיקים כדרך הצורפים שקורין 'שולדיר' (בלעז), אלא כולה באה מחתיכה אחת, וגוי אבל תבנית הטעמים של (שמ' תר' כהלא) מקשָׁה תעשֶׁה המנוּרה – גרשיים מהפך פשטא, היא כעין יצא להקל, (א) בבלי מנחות כתא, באה זהב באה מקשה אינה באה זהב אינה באה מקשה וגו'; (ב) בבלי מנחות כתא, שאם אינה זהב אינה באה ככר, אינה באה גביעים כפתורים ופרחים, אינה באה מקשה

עיון בדרשת כלל ופרט וכלל או רבוי מיעוט ורבוי ב-בבלי מנחות כתב,

בבלי מנחות כתב, מביא דעת רבי של לימוד בכלל ופרט וכלל ואת דעת רבי יוסי בר ר' יהודה של לימוד ברבוי מיעוט ורבוי רבי דריש כללי ופרטי (בפסוק (שמ' תר' כהלא)) וְעִשִׂית מְנַרְת כָּלֵל, וְזָהָב טְהוֹר פֵּרֵט, מְקִשָּׁה תַעֲשֶׂה הַמְּנוּרָה חֹזֵר וְכָלֵל, כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש של מתכת אף כל של מתכת וגוי רבי יוסי בר ר' יהודה דריש רבוי ומיעוטי וְעִשִׂית מְנַרְת רִיבֵה, וְזָהָב טְהוֹר – מיעוט, מְקִשָּׁה תַעֲשֶׂה הַמְּנוּרָה – חזר וריבה. (דרך הלימוד במידה) ריבה מיעט וריבה - ריבה הכל. מאי רבי - רבי כל מילי, מאי מיעט - מיעט של חרס (רש"י: של חרס - שהוא פחות מכל הכלים ואינו ראוי אפילו למלך בשר ודם).

דרישה במידת כלל ופרט וכלל או רבוי מיעוט רבוי במקומות שונים בתורה שבע"פ מלווה בתבנית טעמים קדמא ואולא או קדמא לבד או אולא לבד בכתוב שהוא הכלל הפותח או בסמוך אליו (הכוונה לפניו). תבנית הטעמים בפסוק בפר' תרומה, היא ללא הטעמים קדמא ו/או אולא בקרבת הכתוב הנדרש ככלל פותח למידת כלל ופרט וכלל. בבלי מנחות כתב, דורש את הכתוב (שמ' תר' כהלא) וְעִשִׂית מְנַרְת כָּלֵל פותח (דמשמע וְעִשִׂית מְנַרְת מכל דבר) והכתוב אחריו יכול היה להיות פרטים (טט – א) וְזָהָב טְהוֹר (טט – ב) מְקִשָּׁה תַעֲשֶׂה הַמְּנוּרָה אלא שלכך היה יכול לכתוב מקשה תעשנה. אפשר כי יתור מלת הַמְּנוּרָה מביא למסקנה כי מְקִשָּׁה תַעֲשֶׂה הַמְּנוּרָה הוא כלל סוגר.

כאשר ספרי וספרי זוטא מביאים את מלות (במ' בהע' ח,ד) וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמְּנוּרָה מִקְשָׁה זָהָב הם לא מבארים אותן אלא משלבים ביניהן את מלות (שמ' תר' כהלא) וְעִשִׂית מְנַרְת וְזָהָב טְהוֹר ומבארים אותן. זאת אומרת ששני הפסוקים ענין אחד הם. לכן אפשר שכאשר נקביל את התכנים ותבניות הטעמים נקבל דרך דרישה משותפת משניהם.

(במ' בהע' ח,ד) וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמְּנוּרָה – קדמא מהפך פשטא, לפי שנראה שפסוק זה לא מלמד על הקודם לו וגם הקודם לו אינו מלמד עליו, לכן התבנית קדמא מהפך פשטא אינה בתפקיד כתוב שחבירו שלפניו מלמד עליו או שהוא מלמד על הכתוב לפניו. לכן אפשר כי כתוב זה הוא כעין כלל הצריך לפרט. (במ' בהע' ח,ד) וְזֶה – קדמא, תנאי מקדים, לימוד בסדר הקובע מי הכלל הפותח, מי הפרט שהכלל צריך, הכלל הפותח מַעֲשֵׂה הַמְּנוּרָה מקביל ל-(שמ' תר' כהלא) וְעִשִׂית מְנַרְת כָּלֵל, והפרט שהכלל צריך הוא (במ' בהע' ח,ד) וְזָהָב – זקף-קטן, כמו הפרט (שמ' תר' כהלא) וְזָהָב טְהוֹר ע"פ רבי ב-בבלי מנחות כתב, . והכלל הסוגר הוא (במ' בהע' ח,ד) מִקְשָׁה הַמְּנוּרָה המקביל ל-(שמ' תר' כהלא) מְקִשָּׁה תַעֲשֶׂה הַמְּנוּרָה למעשה התקבל ב-(במ' בהע' ח,ד) כלל, כלל ופרט וזה מוכר כ-כלל ופרט וכלל, ויש לו קשר לטעם קדמא.

וְזֶה (מַעֲשֵׂה הַמְּנוּרָה = וְעִשִׂית מְנַרְת) כלל, (וְזָהָב = וְזָהָב טְהוֹר) פרט (מִקְשָׁה = מְקִשָּׁה תַעֲשֶׂה הַמְּנוּרָה) כלל סוגר

(במ' בהע' ח,ד) אֶת-הַמְּנוּרָה – מלת "את" מרבה על מנורת הזהב מנורות שאינן ככר זהב או ממתכות אחרות ולר' יוסי בר' יהודה אף מנורת עץ. אֶת-הַמְּנוּרָה – מקף כרב-מצב מלמד שלפי מצב האומה יעשו המנורה אף של עץ ... כדרך שעשו מלכי בית חשמונאי אֶת-הַמְּנוּרָה – סלוק מגביל שמנורת שבעה קנים ממתכת כלשהיא וגם מעץ לא יעשו לשימוש מחוץ למקדש.

חיבתה של מנורה

שמ' תר' כה,לז: וְעִשִׂית אֶת-נִרְתִּיהַ שְׂבָעָה וְהֵעֵלָה אֶת-נִרְתִּיהַ וְהָאִיר עַל-עֶבֶר פְּנִיָּה:

במדבר בהעלותך ח,ב: דָּבַר אֱלֹהִים וְאָמַרְתָּ אֵלָיו כְּשֶׁעָלְתָה אֶת-הַנֵּר אֶל-מִוֵּל פְּנֵי הַמְּנוּרָה יֵאָרוּ שְׂבַעַת הַנְּרוֹת:

רמזים לשבעה נרות במנורה בפסוקים (שמ' תר' כהלא) מְנַרְת זָהָב – שבע אותיות, הַמְּנוּרָה – שש אותיות ועוד יִרְכָּה וְקִנְיָה (זה הנר האמצעי) – שבעה נרות, (במ' בהע' ח,ד) אֶת-הַמְּנוּרָה – שבע אותיות

זכריה ד,ב: וַיֹּאמֶר אֵלַי מֶה אַתָּה רֹאֶה

ויאמר וַאֲמַר רְאִיתִיו וְהִנֵּה מְנוּרַת זָהָב פְּלֶה וְגִלְהָ עַל-רֵאשֵׁיהָ וְשִׁבְעָה נִרְתִּיהָ עָלֶיהָ שְׂבָעָה וְשִׁבְעָה מוֹצְאוֹת לְנֵרוֹת אֲשֶׁר עַל-רֵאשֵׁיהָ:

1.6 במדבר בהעלותך ה,א (התשע"ו)

במדבר בהעלותך ט,א: וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה בְּמִדְבַר-סִינִי בַשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה לְצֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם בְּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לְאַמֵּר:

וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה בְּמִדְבַר-סִינִי - מונח מונח מונח תלשא, כעין לפחות ארבע תלשא. כל תלשא עשויה ללמד אלפניה ולאחריה. סה"כ שמונה תפקידי תלשא.

המשנה הבאה מלמדת על ארבע תחילות שנה בנושאים שונים. אפשר כי כל תלשא תפקידה לרמז על מחיצה של תחילת שנה בנושא אחד.
ירושלמי (וילנא) ראש השנה פ"א, ה"א מתנן ארבעה ראשי שנים הן באחד בניסן ראש השנה למלכים ולרגלים באחד באלול ראש השנה למיעשר בהמה ר' לעזר ור' שמעון אומר באחד בתשרי:

(ט) **(שמ' בא יב,ג)** הַקֹּדֶשׁ הַזֶּה לְכֶם רָאשׁ הַחֲדָשִׁים רְאשׁוֹן הוּא לְכֶם הַחֲדָשִׁים הַשָּׁנָה:

גמ' כתיב (שמ' בא יב,ג) הַקֹּדֶשׁ הַזֶּה לְכֶם רָאשׁ הַחֲדָשִׁים, לְכֶם הוּא רָאשׁ וְאֵינּוּ רָאשׁ לֹא לַשָּׁנִים וְלֹא לַשְּׁמִיטִים וְלֹא לַיּוֹבְלוֹת וְלֹא לַנְּטִיעוֹת וְלֹא לַיְרֵקוֹת וְאִמֵּר לְכֶם הוּא רָאשׁ וְאֵינּוּ רָאשׁ לֹא לַמַּלְכִּים וְלֹא לַרְגִלִּים (בבב"א ירושלמי הבא ר' שמעון בר כרסנא מוכיח שניסן ראש השנה למלכים ורגלים).

... ר"ש בר כרסנא בשם רבי אחא שמע לה מן הדא **(שמ' בא יב,ג)** הַקֹּדֶשׁ הַזֶּה לְכֶם מֵיַעַץ, רְאשׁוֹן הוּא לְכֶם מֵיַעַץ מֵיַעַץ אַחַר מֵיַעַץ לְרִבּוֹת לַמַּלְכִּים וְרַגְלִים.

... תני שמואל ופליג **(שמ' יתרו יט,א)** בַּחֲדָשׁ הַשְּׁלִישִׁי לְצֵאת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם (טט - א) מֵיַחַד שְׁמוֹנִין חֲדָשִׁים לְיֵצִיאַת מִצְרַיִם. (טט - ב) אֵין לִי אֵלָּא חֲדָשִׁים שְׁנַיִם מִנֵּין **(בב' נה' ט,א)** וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה בְּמִדְבַר-סִינִי בַשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה; (טט - ג) אֵין לִי אֵלָּא לְאוֹתוֹ הַזְּמַן לְאַחַר הַזְּמַן הַזֶּה מִנֵּין **(בב' מס' לג,ח)** בַּשָּׁנָה הָאַרְבָּעִים לְצֵאת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם (טט - ד) אֵין לִי אֵלָּא לְשַׁעַר לְדוֹרוֹת מִנֵּין **(מלכים א' ו, י)** וַיִּהְיֶה בְּשִׁמּוֹנִים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה לְצֵאת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְגו' (טט - ה) מִשְׁנִבְנָה הַבַּיִת הַתְּחִילוֹ מוֹנִין לְבָנָיו. **(מל"א ט, י)** וַיְהִי מִקְצֵה עֶשְׂרִים שָׁנָה אֲשֶׁר-בָּנָה שְׁלֹמֹה אֶת-יְשֻׁבֵי הַכְּתֻבִּים אֶת-יְשֻׁבֵי הַכְּתֻבִּים ה' וְאֶת-בֵּית הַמֶּלֶךְ: (טט - ו) לֹא זָכוּ לַמְּנוּחַ לְבָנָיו הַתְּחִילוֹ מוֹנִין לְחֻרְבָּנוֹ. **(חזקאל מ, א)** בְּעֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה לְגָלוּתוֹ בְּרָאשׁ הַשָּׁנָה בְּעֶשְׂרִים לְחֹדֶשׁ וְגו' (טט - ז) לֹא זָכוּ לַמְּנוּחַ לְעֻצְמוֹן הַתְּחִילוֹ מוֹנִין לַמַּלְכִּים וְגו'

ע"פ פ"א פני משה ר"ח ניסן משמש כראש שנה כלהלן: **[פני משה ירושלמי ראש השנה פ"א] גמ' כתיב (שמ' בא יב,ג)** הַקֹּדֶשׁ הַזֶּה לְכֶם רָאשׁ הַחֲדָשִׁים וכו'. כך הוא נדרש במכילתא (טט - א) **רָאשׁ הַחֲדָשִׁים** מגיד שניסן ראש חדשים (טט - ב) ומנין אף למלכים ת"ל הוא החדש השני למלוך שלמה על ישראל (טט - ג) ומנין אף לרגלים תלמוד לומר **(זב' דה טז,טז)** **בְּתַג הַמִּצּוֹת וּבְתַג הַשְּׂבִעוֹת וּבְתַג הַסַּפּוֹת** (טט - ד) ר' נתן ור' יצחק אומרים אף לשכירות בתים ולא לשנים ולא לשמיטין ויובלות ולא לנטיעה ולא לירקות (טט) - שעשויים להילמד מהפסוק **(מלכים א' ו, א)** וַיִּהְיֶה בְּשִׁמּוֹנִים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה לְצֵאת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. ומדייק הש"ס ומאי חזית דמרביית להני וממעט להני ואימא לכה הוא ראש ולא ראש ואלו שאמרנו ולא למלכים ולא לרגלים (חולק על המסקנה ללעיל):

ר"ח ניסן משמש כראש שנה (א) ע"פ הפסוק "לכם" לקידוש החדש הראשון שבמנין חדשי השנה לישראל.
 (ב) ראש השנה לשנים למלכי ישראל וא"כ גם למלכי אומות העולם (ע"פ פני משה) וזה שייך למנין שטרות של קנין והלוואות.
 (ג) ר' נתן ור' יצחק אומרים אף לשכירות בתים (ד) ראש השנה לרגלים למנין כל תאחר של קרבתות

משך חכמה במדבר ט

(א - ב) וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה בְּמִדְבַר-סִינִי בַשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה לְצֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם בְּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לְאַמֵּר: (ב) וַיַּעֲשֵׂה בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-הַפֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ: בפרק קמא דפסחים יליף רבן שמעון בן גמליאל דשואלין ודורשין שתי שבתות קודם הפסח מכאן, דברישי רחא קאמר, דיליף גזירה שוה "במדבר - במדבר" דריש ספרא (טט - א יפה?), דאמר בראשון לחודש. ולרבנן, למה לן הך גזירה שוה? ונראה לדעת, דבסנהדרין פרק קמא (יב, א) פליגי אם מעברין השנה מפני הטומאה. והנה אם נאמר דאין הפסח דוחה שבת, אז ודאי דמעברין החודש, כדי שיחול פסח - היינו יום י"ד - באחד בשבת. ובשנה השנית באחד בניסן הוקם המשכן **(שמ' פק' מ"ז)** וַיִּהְיֶה בְּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה בַּאֲחַד הַיָּמִים הַזֶּה הִקָּדַשׁ הַמִּשְׁכָּן:), ודרשו ז"ל ראשון למעשה בראשית, ואם כן היה י"ד בשבת. ולפי מה דהוי סלקא דעתך דאין פסח דוחה שבת, אם כן היו מעברין חודש אדר, וקבעו ריש ירחא בשלושים ואחד, כדי שיהיה ארבעה עשר באחד בשבת. לכן אמר לו הסח ביום שלושים, שהיום יקבעו ריש ירחא, ולא יאימו על העדים לעבור, כדאמר ר' יהושע בן לוי בראש השנה פרק קמא דף כ' דמאימין בניסן ותשרי לעבורו. ולשיטת רבינו משה (בן עמרם) סוף פרק ג מקידוש החודש, אפשר דהוה אמנא דמעברין את השנה, לכן אמר הכתוב **(בב' בהעי' ט,א)** וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה בְּמִדְבַר-סִינִי בַשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה לְצֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם בְּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לְאַמֵּר: , שהיום **בְּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לְאַמֵּר**. (טט - ב) במשמע של לאו אמור ולכן) ולא יעברו לא את השנה ולא את החודש, רק שיקבעו היום (טט - להיות הראשון) לחודש ניסן, שיעשו בני ישראל את הפסח במועדו, שדוחה שבת עשיית פסח, והותרה אצלו שבת, וכדאמר (במסכת) יומא סוף (פרק) טרף בקלפי, והוא כל שכן בטומאה, למאן דאמר טומאה הותרה בצבור, דאין מעברין, כדאמר בסנהדרין שם.

(בב' בהעי' ט,א) וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה בְּמִדְבַר-סִינִי - מונח מונח מונח תלשא, כעין ארבע תלשא, ע"פ **[משך חכמה במדבר ט]** אחד מהם לקביעת עבור שנה, אחד לקביעת עבור חדש, אחד תומך בדרשה ממת מועדו לדחות (כעין עוקר) שבת מפני פסח בזמנו, אחד תומך בדרשה שהותרה טומאה בצבור, טומאת מת ברוב הצבור דוחה קדושת מקדש (כעין עוקרת) ולכן אין מעברין מפני טומאת ציבור.

צ"ע (א) חישוב עיבורי שנה וחדשים קשור לחישוב תקופות, וימי התקופות שהם ע"פ השמש ואליהם משווים את השנה העברית המבוססת על מולדות הירח. (ב) לתקופות יש רמז **(בר' נח ח,כב)** **עַד פְּלִיגְיָה תִּהְיֶה הָאָרֶץ יַבֵּשׁ וְקָצִיר וְקַיִץ וְחֹמֶץ וְחַיִּים וְגַם יִשְׁבְּחוּ: וְכֵן (שמ' יב,ג)** הַקֹּדֶשׁ הַזֶּה לְכֶם רָאשׁ הַחֲדָשִׁים וכו', וכן **(זב' דה טז,טז)** **דְּבָרִים רַחֵם וְטוֹא: שְׁמוֹר אֶת-חֹדֶשׁ הָאֲבִיב וְעֵשִׂיתָ פֶּסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ וְגו' (דומה לו' שמ' מ"ג, טו: שמ' תשא לז, יח); (שמ' תשא לז, כב)** וַיִּתֵּן שְׁבַעַת תַּעֲשֶׂה לָּךְ בְּפִנְיֵי קַצִּיר חֲטָיִים וְחַג הָאֶסְיִף תִּקְוַת הַשָּׂדֶה:

סיכום: (בב' בהעי' ט,א) וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה בְּמִדְבַר-סִינִי - מונח מונח מונח תלשא, כעין לפחות ארבע תלשא. כל תלשא עשויה ללמד אלפניה ולאחריה. סה"כ שמונה תפקידי תלשא. ע"פ **[ירושלמי ראש השנה פ"א, ופ' פני משה]** ר"ח ניסן משמש כראש שנה לארבעה דברים, וכל תלשא תהיה בתפקיד מחיצה של תחילת שנה לנושא מסוים. ע"פ **[משך חכמה במדבר ט א - ב]** ארבעה תפקידי תלשא הם לעבור שנה, חדש (תפקיד שיעור ומחיצה), עקירת (תלישת) שבת מפני פסח, עקירת טומאת מת מפני עשיית פסח.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשקפה: אהבה – סוף-סוף (נקראים קוסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מושג פשוט – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק; ממש; לא ממש; טפא = טרפא – שני
משמעות, רבוי מפשט; מרכא טפא – קב' עשוייה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; מרכא תביר טפא – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; תביר מרכא טפא – קבוצה שההלכה
הלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושגים, בד"כ מצב אחד נדרש; סס' – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשוט – 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3;
רבוע – 4; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי ספוק – הקש; השלישית – קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרש"ש – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בבעין חלק מ"ג מדות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא –
דרוש בפסוק שער, מחיצה, עקרה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה, עקרה; פ' – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה.

עיון בתבניות טעמים אחרות ב-(במ' בהע' ט, א) ... **בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים בחדש הראשון לאמר:**

(במ' א, א) ויזכר ה' אל-משה במדבר סיני באהל מועד באחד לחודש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים לאמר:
ספרי זוטא (במ' בהע' ט, א) ויזכר ה' אל-משה במדבר סיני, נאמר כאן במדבר סיני ונאמר בראשו **(במ' א, א)** ... **במדבר סיני**, מה מדבר
סיני האמור בראשו **(במ' א, א)** באהל מועד אף **במדבר סיני** האמור כאן באהל מועד. מאהל מועד נאמרו כל המצות מאהל מועד נאמר
לו למשוח את המשכן מאהל מועד נאמר לו לשרוף את הפרה מאהל מועד נאמר לו להעמיד את האהל מאהל מועד נאמר לו כל
הטמאות והטהרות (טט: הענין אחרון נוגע ישירות לעשיית פסח בטהרה, או דחיית טומאת מקדש בפסח מפני טומאת הציבור):
בשנה השנית – קדמא ואולא כעין כלל מלמד, שאפשר כי מרומז בתבנית הטעמים של **מאריך מצרים בחדש הראשון** – דרגא תביר
מרכא טפא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא שעל כל אחד חלה אותה הלכה או אותו ענין בקשר לנושא.
אפשר כי כאן קבוצת הפרטים היא כמאמר ה-**ספרי זוטא** מאהל מועד נאמרו כל המצות. היינו שמאז השלמת בנין אהל מועד נאמרו כל
המצוות מאהל מועד. ואל תתמה שכתבתי "השלמת" ולא חנוכת המשכן, כי **ספרי זוטא** מלמד על צוויים שקדמו לחנוכת המשכן (א) מאהל
מועד נאמר לו להעמיד את האהל (ב) מאהל מועד נאמר לו למשוח את המשכן ורמז לכך בטעם קדמא של **לצאתם** שקדם צווי זה
באהל מועד קודם לחנוכת המשכן.

בענין מאמר **ספרי זוטא (במ' בהע' ט, א)** "מאהל מועד נאמר לו לשרוף את הפרה". [ירושלמי (וילנא) מגילה גה], רבי לוי בשם רבי חמא בר
חנינה ... שבאחד בניסן הוקם המשכן ובשני נשרפה הפרה. וכן רש"י **(במ' נשא ז, א)** ו-**שפת"ח**.
[אוצר מדרשים (אייזנשטיין) פנחס בן יאיר (המתחיל בעמוד 475)] בשני בניסן בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים נעשה הפרה האדומה, לכך
כתיב **(במ' נשא ז, א)** **הקרב אתיקרבנו** בנשיא יששכר. ולמה הוסיף **הקרב** [בד' אותיות] חסר יו"ד? אלא כנגד פרה שיש בה ד' דברים:
אדומה, תמימה, מום, עול. לפי **[מדרש הביאור – רב סעדיה בן דוד, (ע' 361 אוצר החכמה)]** פרה אדומה של משה נעשתה **(וי צו חלד)** **כאשר**
עשה ביום הגה צנה ה' לעשת לכפר עליכם: זה מעשה פרה אדומה. ונעשתה "וכן אתה מוצא שנשחטה פרה ראשונה בשני בניסן,
שמשבעה עשר בתמוז (מעשה העגל) עד שני בניסן מאתים וחמש ושמונים יום, מנין פרה, כדי שיתכפר על אותו מעשה (מעשה עגל
הזהב) (אם שנה א' הייתה מעוברת וגם מלאה, עדיין חסרים ימים אחדים ל-285).

(במ' בהע' ט, א) **לאמר** – אפשר כנוטריקון לאו אמור, וטעם סלוק מגביל לגבי הנאמר בפסוק הבא **(במ' בהע' ט, ב)** **ויעשו בני ישראל**
את הפסח במועדו: הגבלות כנדרש בפסוקים הבאים.

תבנית הטעמים "תלישא קדמא ואולא" עשויה לפעול בכעין בנין אב ללמד לכל התורה כולה. הפסוק **במדבר בהעלותך ט, א: ויזכר ה'**
אל-משה במדבר סיני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים בחדש הראשון לאמר: מלמד בכעין בנין אב ש- **נמכאן למדנו**
שאין מוקדם ומאוחר בתורה בשני ענינים ומכאן שבענין אחד יש מוקדם ומאוחר שאחרת לא נוכל ללמוד במידת כלל ופרט וכלל.
נענין ב-**[מדרש אנדה (בובר) במדבר פרשת במדבר פרק א]** ד"א מה ראה משה והקדים פרשה זו **(במ' א, א)** לפרשת הפסח **(במ' בהע' ט, א)**, שפרשה
זו **(במ' א, א)** היתה באחד לחדש השני (טט: בשנה שניה), והוא אייר, ופרשת פסח **(במ' בהע' ט, א)** היה בחדש הראשון (טט: בשנה שניה),
שנאמר **(במ' א, א)** **ויזכר ה' אל-משה במדבר סיני באהל מועד באחד לחודש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים לאמר:**, וכתיב **(במ'**
בהע' ט, א) **בחדש הראשון לאמר (במ' בהע' ט, ב)** **ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו:** והלא פרשת הפסח היה בניסן, והיה לו
להקדים בפרשה זו קודם לאייר, ולמה עשה כן, לפי שבאותה פרשה נאמר **(במ' בהע' ט, ב)** **ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם**
וגו', ואותה שעה נאמר להם מצות פסח שני לטמאים, לכך לא רצה להתחיל הספר בפרשת טמאים, ונמכאן למדנו שאין מוקדם
ומאוחר בתורה, הני מילי בשני ענינים, כגון אלו ב' המעשים, אבל בחד ענינא אותו שהוא מוקדם הוא מוקדם, ואותו שנכתב מאוחר
הוא מאוחר, שאם לא נאמר כן, אם כן כלל ופרט שאנו אומרים אין בכלל אלא מה שבפרט, והיינו יכולין לומר פרט וכלל הוא, ונאמר
שנעשה כל מוסיף על הפרט, וכן פרט וכלל מה שאנו אומרים נעשה כלל מוסיף על הפרט, ונאמר שכלל ופרט הוא ואין בכלל, [אלא]
מה שבפרט, אלא מכאן למד מאחר שאנו דורשין את התורה בכלל ופרט, ובפרט ובכלל, שבענין אחד יש מוקדם ומאוחר:

במדבר בהעלותך ט, ב: ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו:

משך חכמה (במ' בהע' ט, ב) **ויעשו בני ישראל וכו' במועדו.** מלא (טט: אות ו"ו ראשונה), וכן בתמיד (טט: מלת במועדו בתמיד של שבת
תירה ומופנית לג"ש). לכן יליף גזירה שוה לדחות שבת (פסחים סו, א). גם מרמז **במועדו** מלא, שעד י"ד לא יעשו מאומה, כי אין פסח
דורות מקחו בעשור (פסחים צו, א). רק בארבעה עשר – מועד מלא:
בני ישראל – מקף כרב-מצב עשיית פסח בטהרה (א) יש העושה פסח (ב) יש שאינו עושה פסח כטמא מת, או היה בדרך רחוקה
את הפסח – מקף כרב-מצב, ע"פ **משך חכמה** הכנת קרבן הפסח (א) בפסח מצרים הכנה ויעוד מעשור לחדש ניסן, (ב) בפסח דורות
היעוד צריך להיעשות רק בארבעה עשר בניסן.

ספרי זוטא (במ' בהע' ט, ב) **ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו:**, מה ת"ל בראשון **(במ' בהע' ט, א)** **הראשון** מלמד שלא קדמו
אחר. **במועדו** דוחה את השבת **במועדו** דוחה את הטומאה יכול שאין לי שאינו דוחה את הטומאה אלא בחול ומנין אף בשבת ת"ל
במועדו. - יכול אף השלמים הבאים עמו יהו דוחין את השבת ואת הטומאה ת"ל תעשו אותו דוחה את השבת ואת הטומאה אין
השלמים הבאים עמו דוחין לא את השבת ולא את הטומאה אימתי מביאת עמו חגיגה בזמן שהוא בא בחול ובמועט. חגיגה היתה באה
מן הבקר ומן הצאן: ויעשו בני ישראל, יכול אין לי שהוא דוחה את השבת אלא בשחיטתו אמרת ויעשו ויעשו ריבה קבול דמו וזריקתו
ומיחוי קרביו והקטר חלבו. ... ר' אליעזר מוסיף ארבעה דברים חתיכת יבלתו ונותן משכון ולוקח הרכיבו מירושלם להר הבית
והבאתו מחוץ לתחום אמר ר' עקיבא כל מלאכה שאפשר לה ליעשות מערב שבת אינה דוחה את השבת ושאי אפשר לה ליעשות
מערב שבת דוחה את השבת:

ויעשו בני ישראל את הפסח – דרגא תביר טפא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא שעל כל אחד חלה אותה הלכה בקשר לנושא
שכאן הוא מלת **במועדו**, כנדרש ב-**ספרי זוטא** דוחב שבת, דוחה טומאה כאשר רוב הציבור טמאים, ולא רק שחיטת הפסח דוחה שבת
אלא גם קבול דמו וזריקתו ומיחוי קרביו והקטר חלבו.
במועדו – סלוק, מגביל דחיה שבת רק לפסח אבל אין שלמים דוחים שבת, ואין שלמים דוחים טומאה. וכן כל דבר שאפשר לעשותו
מערב שבת אינו דוחה שבת כדעת ר' עקיבא נגד דעת ר' אליעזר.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמתית – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשקפה: אתחנן, סליק = סוף-פסוק (נקראים קוטרס ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מוקד פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפאא = טרנא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה לא שווה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה לא שווה לפרטיה; תביר מרכא טפאא – קבוצה שההלכה שלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; ססא – סדור שנהלף, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישית – (קדטא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מדרות ד' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה, עקרה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה, עקרה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה.

1.7 במדבר בהעלתך ד, כא (התשע"ז) (בהשתתפות נחלת יעקב)

במדבר בהעלותך ח, יט: וְאַתְּנָה אֶת־הַלּוֹיִם נִתְּנִים לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעִבְדֹת אֶת־עֲבֹדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּאֶהֱל מוֹעֵד וּלְכַפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה בְּכֵנִי יִשְׂרָאֵל נִגְף בְּגִשְׁת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַקֹּדֶשׁ:

שאלה: מה הקשר של עבודת הלויים במשכן ובמקדש וחמש אזכרות של "בני ישראל" בפסוק?

[בבלי ערכין יא,א] ... תנו רבנן: השיר מעכב את הקרבן, דברי רבי מאיר; וחכמים אומרים: אינו מעכב. מאי טעמא דר' מאיר? דאמר קרא: (במ' בהע' ח,יט) וְאַתְּנָה אֶת־הַלּוֹיִם נִתְּנִים לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל... ולכפר על-בני ישראל, מה כפרה מעכבת, אף שירה מעכבת. ורבנן? ההוא (הפסוק (במ' בהע' ח,יט)) לא ידוך (לדרשה אחרת כ) דר' אלעזר, דאמר ר"א: מה כפרה ביום, אף שירה ביום. אמר רב יהודה אמר שמואל: מניין לעיקר (מצוות) שירה מן התורה? שנאמר: (דב' שפ' יח,ז) וְשָׂרְתָּ בַּשֵּׁם ה' אֱלֹהֶיךָ, איזהו שירות שבשם? הוי אומר: זה שירה. אבל משום מה דרך הדרשה המקובלת היא כפי' רש"י (דחי' ב ט,נה) כִּי כִּי־הָ הַמְצִינָה כִּי־נִבְיָאיוּ - לשורר הלויים ככלי שיר לא כתוב בתורה שיהא קרבן טעון שירה ושם בערכין מובאים פסוקים אחרים לכלי שיר ושיר בפה.

העורך טט מצא רמז לשיר על קרבן תמיד וקרבן מוסף עם שלוש הפסקות ותקיעות באורך של י"ח טרומטים נמצא ב-(במד' פ"ל כח,ב) אֶת־קִרְבְּנֵי תַחְמִי לְאִשֵּׁי רִיחַ נִיחָיו תִּשְׁמְרוּ וְהַסֵּבֵר קֶצֶר (כאשר) מִיָּלֵא (יין) שִׁיר (הפסק תקיעה של) יח (טרומטין).

[פסיקתא דרב כהנא (מנדלבוים) פיסקא ב - כי תשא] ... א' ר' יודן בוא וראה כמה חיבב הקדוש ברוך הוא את ישראל שהוא מזכירן

חמשה פעמים בפסוק אחד, הדה היא דכת' (במ' בהע' ח,יט) וְאַתְּנָה אֶת־הַלּוֹיִם נִתְּנִים לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעִבְדֹת אֶת־עֲבֹדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּאֶהֱל מוֹעֵד וּלְכַפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה בְּכֵנִי יִשְׂרָאֵל נִגְף בְּגִשְׁת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַקֹּדֶשׁ:

תני ר' שמעון בן יוחי (משל) למלך שמסר את בנו לפידגוגו והיה מצוה ואומר לו, אכל ברי שתה ברי אול ברי לבי סיפרא אתא ברי מבי סיפרא. כך הקדוש ברוך הוא מתאוה להזכיר את ישראל בכל שעה. א"ר יודה בר' סימון (משל) לאחד שהיה יושב ועושה עטרה למלך.

עבר אחד וראה אותו. אמר לו מה את יושב ועושה, אמר לו עטרה למלך. אמר לו כל מה שאת יכול לקבוע איזמרגדין קבע, אבני טובות ומרגליות קבע, שהיא עתידה להנתן בראשו של מלך. כך אמר הקדוש ברוך הוא למשה, משה כל מה שאת יכול לקבוע איזמרגדין קבע, אבני לפני שבת, לפארן פאר, שאני עתיד להתפאר בס', (שיעורו מט,ג) וְאִמְרָ לִי עֲבָדֵי אֶתְּמָה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־בָּךְ אֶתְּפָאֵר:

[בבלי ערכין יא,א] מלמד לפי ר' מאיר שללא שיר אין הקרבת קרבן המכפר על ישראל. ולפי חכמים שירת הלויים ביום כמו קרבנות ביום אבל השירה לא מעכבת את הכפרה ועל תפקידה אפשר ללמוד למשל מ-[פסיקתא דרב כהנא]** מלמדת על השגחה מתמדת של הקב"ה על ישראל ומלמדת שמבקש לשבחן בהתמדה לפניו.**

לפי חכמים אין קשר בין שירת הלויים ובין הכפרה אז מה מלמד הכתוב (במ' בהע' ח,יט) **וּלְכַפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל**? **[ספורנו]** מפרש שהלויים מכפרים בעצמם עבודתם על חטא העגל של ישראל שגרם לקב"ה למאוס בעבודת בכורי בני ישראל.

פסוקים אחדים מלמדים על נתינת הלויים במקום בכורי ישראל לעבודה בשירות המשכן והכהנים. אפשר שכל אחד מלמד ענין אחר בתפקידי הלויים. לפי המקורות המוצגים, מהפסוק כאן לומדים על תפקיד הלויים כמשוררים שירה בפה לשתי מטרות: (א) לשבח ולפאר את ישראל לפני ה' היינו להוסיף מענינים עליהם וזה מתאים מאד לאחד מתפקידי תבנית הטעמים זקא סגול המטעמת את **מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** להוסיף מעין הדבר על הדבר; (ב) **וּלְכַפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** בשירה על הקרבן הציבורי והפרטי (ועל כך נברר חילוקי הדעות בהמשך).

(במ' בהע' ח,יט) לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו – מונח רביעי, אפשר מלמד ללפחות ארבעה תפקידי שירת לויים ולא דווקא על כפרה. (א) להביא לעבודה השם בשמחה (ב) לשבח ולפאר את ישראל לפני הקב"ה (ג) לכפר על כל ישראל לפי ר' מאיר שהשירה מעכבת את הקרבן ולכן מעכבת את הכפרה, לפי חכמים בעצמם שירותם במקום בכורי ישראל (ד) לכפר על יחיד מישראל כנראה רק על קרבן תודה (ראה הרחבה בהמשך) (ה) האם הכפרה היא ע"י הקרבנות (טט: א) **[רמב"ם כלי המקדש פ"ג, ה"ב]** על כל עולות הציבור החובה (טט: ב) ועל שלמי עצרת בעת ניסוך היין, (ו) **[רמב"ם ביכורים פ"ד, ה"ז]** כניסת מביאי ביכורים לעזרה (ז) **[רמב"ם ביכורים פ"ד, ה"א]** כל המביא בכורים טעון קרבן ושיר (ז) הלל של ערב פסח (ח) קידוש עזרות והרחבת העיר

[בבלי ערכין יא,א] רב מתנה אמר, מהכא: (דב' תבוא כח,מ) תַּחַת אֲשֶׁר לֹא־עֲבַדְתָּ אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב, איזו היא עבודה שבשמחה ובטוב לבב? הוי אומר: זה שירה. ואימא: דברי תורה, דכתיב: פקודי ה' ישרים משמחי לב; משמחי לב איקרי טוב לא איקרי. ואימא: בכורים, דכתיב: ושמתח בכל הטוב! טוב איקרי, טוב לבב לא איקרי. א"ר מתנה: מנין לביכורים שטעונין שירה? אתיא טוב טוב מהכא.

[רמב"ם ביכורים פ"ד, ה"א] כל המביא בכורים טעון קרבן ושיר ותנופה ולינה אבל הוידוי אינו שוה בכל, לפי שיש שחיבבן להביא בכורים ואינן קורין עליהם.

[רמב"ם ביכורים פ"ד, ה"ז] ... הגיעו להר הבית נוטל כל אחד ואחד סלו על כתיפו ואומרין הללויה הללו אל בקדשו וכו', עד כל הנשמה תהלל יה הללויה והם מהלכים בהר הבית וקוראין עד שמגיעין לעזרה, הגיעו לעזרה דברו הלויים בשיר (תה' ל,ב) אַרְוִמְקָה ה' כִּי דִלְתַנִּי וְלֹא־שִׁמְחָת אִיבִי לִי:

... בלוטי א"ר יוחנן, מהכא: **(במ' ד,מז) לְעִבְדֹת עֲבַדְתָּ עֲבַדְתָּ, איזהו עבודה שצריכה עבודה? הוי אומר: זו שירה.**

[רמב"ם כלי המקדש פ"ג, ה"ב] עבודה שלהן היא שיהיו שומרין את המקדש, ויהיו מהן שוערין לפתוח שערי המקדש ולהגיף דלתותיו, ויהיו מהן משוררין לשורר על הקרבן בכל יום, שנאמר **(דב' שפ' יח,ז) וְשָׂרְתָּ בַּשֵּׁם ה' אֱלֹהֶיךָ כְּכֹל־אֲהִיִּי הַלּוֹיִם**, אי זהו שירות שהוא בשם י"י הוי אומר זו שירה, ומתי אומר שירה (טט: א) על כל עולות הציבור החובה (טט: ב) ועל שלמי עצרת בעת ניסוך היין, אבל עולות נדבה שמקריבין הציבור לקיין למזבח, וכן הנסכין הבאין בפני עצמן אין אומרין עליהן שירה.

עיון בסוגיה לכפר על יחיד מישראל ועל איזה קרבנות ציבור אמרו שיר **[רש"י מסכת זבחים נה,א]** ועל זבחי שלמיכם וגו' - על כוחך בשלמי צבור כתיב שאין קרבן יחיד טעון כלי שיר שאין אומרים שיר על קרבן יחיד כדאמר בערכין (דף י:).

[דף על הדף זבחים נה,א] וברש"י: ע"כ בשלמי ציבור כתיב, שאין קרבן יחיד טעון כלי שיר שאין אומרים שיר על קרבן יחיד כדאמרין בערכין (י ב) ע"כ. לכאורה מבואר כאן לימוד דבכל קרבנות ציבור היה שירה, וגם בתמידים של שחר ובין הערביים, וכן

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
המצוות ההשקפות: אַתָּן, סִלִּיק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מוֹנֵה – רבוי; מוֹחֵךְ פִּשְׁטָא – מוציא מפשט; מִרְכָּא = מִרְכָּא, רבוי; דְּרָגָא – מצרף; תְּבִיר – מחלק, ממש; לא ממש; טַפְסָא = טַרְקָא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מִרְכָּא טַפְסָא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דְּרָגָא תְּבִיר טַפְסָא – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; מִרְכָּא תְּבִיר טַפְסָא – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; תְּבִיר מִרְכָּא טַפְסָא – קבוצה שההלכה חלה על חלק מפרטיה; מִקְּפָא – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; סִסְקָא – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; דְּרָגָא סִסְקָא – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פִּשְׁטָא – פשוט, 1; זִקְ-קִטְן – 2; זִקְ-גְדוּל – 3; רַבֵּי – 4; זִקְ-קִטְן ... זִקְ-קִטְן בחצי פסוק – הִקְשָׁה, השלישית; (קִדְמָא – סדר קדמות; אִזְלָא = גֵּרֵשׁ = גֵּרֵשִׁים – יוצא מהענין; קִדְמָא אִזְלָא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תְּלִישָׁא-קִטְנָה – תִּרְסָא – דרוש בפסוק שער, מוֹחֵזֵק, עִקְרָה; תְּלִישָׁא-גְדוּלָה = תִּלְשָׁא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מוֹחֵזֵק, עִקְרָה; פִּיר – דרוש מהפסוק רציון לנושא אחד בהלכה.

מבואר בספרי (פר' בהעלתך) עה"פ: וכוונתם שמתחכם ובמועדיכם אלו שבתות, ר' נתן אומר אלו תמידים ע"כ. ומבואר דהי' שירה בעת הקרבתי ב' התמידים כל יום.

[דף על הדף זבחים נה,א] והנה בטור (או"ח סי' קל"ג) כותב דשיר לא היה מצוותו אלא בתמיד הבוקר ולא בתמיד של בין הערביים ולכן גם שיר של יום רק בשחרית ע"ש.

[דף על הדף זבחים נה,א] נמצא שאין חיוב חצוצרות רק בצפרא (בבוקר). וכבר ביארנו (באות א) דשיר דלויים למדין מחצוצרות. ואין שיר הלויים מן התורה רק בשחר ומדברנן תקנו גם בתמיד של בין הערבים. אבל אי אפשר שיעכב כיון דמן התורה לא בעי שיר כלל. עכ"ד ודפח"ח.

[חידיושים וביאורים בתלמוד הרב יעקב חיים סופר] מהרב מרדכי יפה - ספר הלבוש (סו"ס תרד) אין אומרים מזמור לתודה בערב יוה"כ מפני שבזמן בית המקדש לא יכלו להקריב תודה בערב יוה"כ ... ולכך אין לומר גם מזמור לתודה בערב יוה"כ משמע שבימים אחר היו אומרים.

ובספר (משלי כה,ג) מַעֲדָה בְּגָדוֹ בַּיּוֹם קָרָה תִּמְצֵן עַל-גִּתְּךָ וְשָׂרְךָ בְּשָׂרֶיךָ עַל לִבְרָעֵךָ פ וכתב רבינו יהודה החסיד זל בספר חסידים (סימן תתי"ד) וְשָׂרְךָ בְּשָׂרֶיךָ עַל לִבְרָעֵךָ, כגון לויים המשוררים על תודה דיחיד, וכמו שנתבאר. ועיין בספר הזהר הקדוש ח"ג (ד"ה סע"א) שגם שם מתבאר לכאורה דיש שיר בקרבן יחיד, ועמד ותמה בזה בספר אור החמה שם, וכן יש ללמוד עוד מדברי הזהר שם (דל"ב רע"ב) רצ"ע, ועיין שו"ת חתם סופר או"ח (סימן נ"א) ובארוכה בספר ליקוטי הערות לשם) ורבותינו בעלי התוספות ז"ל מסכת פסחים (סד א ד"ה קראו) כתבו: "קשה לר"י דאמרין (ערכין יא,א) אין אומרים שירה אלא על היין, והכא חזינן דאיכא שירה בלא נסכים. וכן היו מקדשין העזרות בשתי תודות ובשיר, ואומר ר"י דהכי פירושו אין אומרים שירה בשעת הקרבת קרבן אלא על היין דמשמח אלהים ואנשים דיש ליה ועיקר שתיה ושמחה היינו בשעת אכילה ודומיא דהכי נמי לגבוה בשעת הקרבת קרבן קאמר דאין אומר שירה אלא על היין אבל שלא בשעת הקרבה היו אומרים שירה על היין בכמה דוכתי עכ"ל.

האם יש עוד שיר של הלויים? הלל בפסח, בערכין (דף יא ב) דשיר של נדבה אומרים שלא על הקרבן, ג"כ עבודה היא והוי דוקא בלויים. אפשר שביניהם נכללו 55 פרקי תהלים המתחילים במלה "למנצח" ופרקים המזכירים השם אסף או בני קרח.

[בית אהרן – ביאורי הרמב"ם על פי המאירי: צוקרמן דוב בעריש, אוצר החכמה עמ' 371 – 372] משה רבנו נצטוו כלוי לשורר פר' האזינו בסדר הזי"ו ל"ך בשש שבתות במוסף, וחוזר חלילה, מזה לימוד לויים בבית המקדש, ולבני ישראל בבתי כנסת, ושירת הים ומי כמוך במנחה של שבת. ט"ו שירי המעלות בשמחת בית השואבה שנאמרו בעזרת נשים,

מוצע לומר כי הפסוק מלמד פעמיים קל וחומר מכהן ללוי ולוי לישראל לענין (במ' ג,לח) וְהָיָה הַקָּרֵב יוֹמֵת מִיָּתֵךָ בְּיַד שָׂמִים. רש"י (במ' בהע' ח,ט) וְלֹא יִהְיֶה בְּכַנֵּי יִשְׂרָאֵל נִגְף - שלא יצטרכו לגשת אל' הקדש, שאם יגשו יהיה נגף:

[שפת"ח ג] ועוד יש לומר דקשה לרש"י (ט: הפשט של הכתוב) אטו עכשיו שלקח הלויים לא ינגפו (ט: בני ישראל) בגשתם אל הקדש והא כתיב (במ' ג,לח) וְהָיָה הַקָּרֵב יוֹמֵת: ולכך פירש וְלֹא יִהְיֶה בְּכַנֵּי הַקָּדָשׁ: שלא יצטרכו לגשת אל הקדש דזולת זה יש לחוש שיהא בהם נגף בגשת אל הקדש:

(במ' ח,ט) בְּכַנֵּי יִשְׂרָאֵל נִגְף - מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן מלמד על שתי דרשות, מהפך פשטא מלמד שלפחות אחת מן הדרשות יוצאת מפשט הכתוב, ממש הכתוב משמע שהיות ויש כהנים ולויים בני ישראל כבר יכולים לגשת אל הקדש בלי שיהיה בהם נגף. ורש"י בכירושו מוציא הכתוב מפשט זה ומלמד שכוונת הפסוק שלא יצטרכו לגשת אל' הקדש, שאם יגשו יהיה נגף נצא מהפסוק שהביא [שפת"ח ג] (במ' ג,לח) וְהָיָה הַקָּרֵב יוֹמֵת ונראה מה משמעו. הפסוק המלא הוא (במ' ג,לח) וְהַחֲנִיּוֹת לִפְנֵי הַמִּשְׁכָּן קְדָמָה לִפְנֵי אֱהֱל־מוֹעֵד וּמִזְרְחָהּ מִלְּשׁוֹן וְאַחֲרָיו וּבְנֵי שְׂמֵרַיִם מִשְׁמַרְתִּים מִקְדָּשׁ לְמִשְׁמַרְתִּים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיָה הַקָּרֵב יוֹמֵת: [תורה תמימה הערה סו:] ... לשון (ויקרא א,א) בְּנֵי אֶהֱרָן הַכֹּהֵן מִיִּתְרֵךָ כֹּהֵן כֹּהֵן לְשׁוֹן (ויקרא א,א) בְּנֵי אֶהֱרָן הַכֹּהֵן מִיִּתְרֵךָ כֹּהֵן כֹּהֵן לְשׁוֹן (ויקרא א,א) בְּנֵי אֶהֱרָן הַכֹּהֵן מִיִּתְרֵךָ כֹּהֵן כֹּהֵן לְשׁוֹן דהיינו בבגדי כהונה וכמו שדרשו ב- [זבחים יח,ב] הפס' דפר' תצוה דכתיב בבגדי כהונה (שמ' תצ' ט,ט) וְהָיָתָה לָהֶם כְּהֹנֵה לְחַשְׁתִּים עֹלָם, בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם וגו'.

כתב על (במ' ג,לח) וְהָיָה הַקָּרֵב יוֹמֵת - [רמב"ם כלי המקדש פ"י, ה"ד] מצות עשה לעשות בגדים אלו ולהיות הכהן עובד בהן שנאמר (שמ' תצ' כח,ג) וְעִשִׂיתָ בְּגָדֵי קָדְשׁ, (שמ' תצ' ט,ח) וְאַתְּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּקְרְבוּ וְהִלַּבְשְׁתֶּם בְּגָדֵי קָדְשׁ: וכן גדול ששימש בפחות משמנה בגדים אלו, או כהן הדיוט ששימש בפחות מארבעה בגדים אלו הוא הנקרא מחוסר בגדים ועבודתו פסולה וחייב מיתה בידי שמים כזר ששימש שנאמר (שמ' תצ' ט,ט) וְהָיָתָה אַתֶּם אֲבָנֹת ... וְהָיָתָה לָהֶם כְּהֹנֵה, בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם, אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם אלא הרי הם כזרים ונאמר (במ' ג,לח) וְהָיָה הַקָּרֵב יוֹמֵת:

ויש עוד זרות בעבודה כנאמר ב- [ספרי במדבר פרשת קרח פיסקא קטז] (במ' קרח יח,ג) וְשִׁמְרֵם מִשְׁמַרְתֵּךָ וּמִשְׁמַרְתֵּךָ פְּלִיאָה אֲך' אֲל־כְּלֵי הַקָּדְשׁ וְאַל-תִּמְצַחֵם לֹא יִקְרְבוּ אֹהֲרָה, וְלֹא-יָמְתוּ עֹנֵשׁ. אין לי אלא לויים שעושים ומוזהרים על עבודת כהנים. כהנים על עבודת לויים מניין ת"ל גַּם-הֵם גַּם-אַתֶּם. מעבודה לחברתה מניין ת"ל גַּם-אַתֶּם. ובהמשך גם מלמד שלוי אסור להחליף מעבודתו.

וְאַתָּה אֶת-הַלְוִיִּם - קדמא ואזלא, ואחריו לְעֵבֶר אֶת-עֲבֹדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל - גרשיים מהפך פשטא, כעין דרישה בקל וחומר. עד עתה (אייר התשע"ז סיון) הצעתי לדרוש תבנית טעמים כמו כאן וְאַתָּה אֶת-הַלְוִיִּם - קדמא ואזלא, כעין כלל מקיף ועוד וְלֹא יִהְיֶה - קדמא ואזלא - כעין כלל מפורט, ועתה מוצע ללמוד בפסוק זה שני פעמים מידת קל וחומר.

קל וחומר ראשון וְאַתָּה אֶת-הַלְוִיִּם - קדמא ואזלא, ואחריו לְעֵבֶר אֶת-עֲבֹדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל - גרשיים מהפך פשטא, כעין דרישה בקל וחומר

קל וחומר שני לְעֵבֶר אֶת-עֲבֹדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל - גרשיים מהפך פשטא, וְלֹא יִהְיֶה - קדמא ואזלא כעין דרישה בקל וחומר אבל לאחור. נלמד בקל וחומר דיו לבא מן הדין להיות כנדון, הנדון הראשון הם הכהנים, הבא מן הדין הראשון הם הלויים, מה כהן הכשר מכל הבחינות, כאשר אינו לבוש בגדי כהונה זר הוא אצל העבודה ויומת בידי שמים, ולוי שלא שייך בכלל בעבודת כהנים ונגש לעשות, היינו אומרים שהלוי הזה עונשו יהיה חמור מעונש הכהן שנגש לעבוד שלא בבגדי כהונה, בא הלימוד בקל וחומר המרומז בתבנית הטעמים ומלמד כי דיו ללוי שאין הקדש עבודתו להיות כנידון (הכהנים) ויומת בידי שמים. ושוב נלמד בקל וחומר דיו לבא מן הדין להיות כנדון, הנדון השני הם הלויים, הבא מן הדין הם בני ישראל, מה לוי הכשר מכל הבחינות, כאשר מחליף מעבודתו כלוי לעבודת אחרת של לוי ולא כל שכן אם מחליף מעבודתו כלוי לעבודת כהן או כהן מחליף מעבודת כהן לעבודת לוי שבעקבות החילוף הם זרים אצל העבודה שאליה החליפו ובעקבות כך יומתו בידי שמים, היינו אומרים שהישראל הזה עונשו יהיה חמור מעונש הכהן שנגש לעבוד שלא בבגדי כהונה והלוי והכהן שהחליפו עבודתו, בא הלימוד בקל וחומר המרומז בתבנית הטעמים ומלמד כי ישראלי אף-על-פי שהוא זר הוא אצל כל עבודה של כהן ושל לוי אינו נענש יותר חמור מהלוי והכהן שהחליפו עבודה או כהן לא היה בבגדיו, וגם הישראלי יומת בידי שמים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשקפה: אהבה, סלוק = סוף-הסוף (נקראים קוסרס ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מוקף פשטא – מוציא ממשט; מראק = מאריך; רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק; ממשע, לא ממש; טפחא = טרנא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מראק טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מראק תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה להלכה הלה רק על חלק מפרטיה; מוקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקיש; השלישית: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כבענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מתיצה, עוקרה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מתיצה, עוקרה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה.

1.8 במדבר בהעלתך ה, א (התשע"ח) (בהשתתפות נחלת יעקב)

עיון במופע ה-49 מתוך 70 שבתורה של התוכן **במדבר בהעלותך ח, א: וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה לְאָמָר:** בגלל פתיחת הפסוק בתבנית טעמים המלמדת על כעין מידת לימוד "סמוכים" או מידה כ"א מל"ב מידות של כתוב שחבירו (כאן שלפניו) מלמד עליו, מוצע הסבר לתוכן הפסוק בזכות מיקומו אחרי הפסוק האחרון בפר' נשא, המוסבר להלן.

נעניין בפסוק (במ' נשא ז, ט) **וּבָא מֹשֶׁה אֶל-אֱהֱל מוֹעֵד לְדַבֵּר אִתּוֹ וַיִּשְׁמַע אֶת-הַקּוֹל מִדְבַר אֱלֹהִים מֵעַל הַפְּתָח אֲשֶׁר-עַל-אָזְנוֹ הַעֲדָת מִבְּנֵי הַכְּרֹבִים וַיְדַבֵּר אֵלָיו:** פ אל פסוק (במ' בה' ח, א) **וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה לְאָמָר:**

[רש"י] (במ' נשא ז, ט) **וּבָא מֹשֶׁה** – שני כתובים המכחישים זה את זה, שלישי בא והכריע ביניהם. כתוב אחד אומר: "וידבר ה' אלי מאהל מועד" (וי' א, א), והוא חוץ לפרכת; וכתוב אחד אומר: "ודברתי אתך מעל הכפרת" (שמ' כה, כב); בא זה והכריע ביניהם: **מֹשֶׁה בא אל-אֱהֱל מוֹעֵד**, ושם שומע את-הקול **הַכְּרֹבִים** ... **מִבְּנֵי הַכְּרֹבִים**; הקול יוצא מן השמים לבין **שְׁנֵי הַכְּרֹבִים**, ומשם יצא לאהל מוֹעֵד. **וַיִּשְׁמַע אֶת-הַקּוֹל** – יכול קול נמוך? תלמוד לומר: **את-הקול** – הוא הקול שנדבר בו בסניני (ראה ספ"ב נח); וכשמגיע לפתח היה נפסק ולא היה יוצא חוץ לאהל. **מִדְבַר** – כמו 'מתדבר'; כבודו של מעלה לומר כן: מדבר בינו לבין עצמו, ומשה שומע מאליו.

וַיְדַבֵּר אֵלָיו – למעט את אהרן מן הדברות (ראה שם).
[ראב"ע] – **וַיִּשְׁמַע** – שהוא היה לבדו שומע הקול, ולא ישמענו מי שהיה באהל מועד מחוץ לפרוכת. גם זה נכון, כי השם הוסיף בהרגשת אונני, כאשר הוסיף באור עיני נער אלישע (ראה מ"ב ו, יז), ט: בפסוק סמוך כאשר אלישע גורע מראיית הארמים – תבנית הטעמים זרקא סגול בתפקיד גריעה מהענין, ואחרי זה מחזיר את ראייתם – תבנית הטעמים זרקא סגול בתפקיד הוספה על הענין; וכן (במ' בלק כבלא) **וַיִּגַּל ה' אֶת-עֵינָיו בְּלִעָם**. (תבנית הטעמים זרקא סגול בתפקיד הוספה מעין הענין על הענין) (במ' נשא ז, ט) **וַיְדַבֵּר אֵלָיו** – כן היה משפט הדבור תמיד.

לימוד במידת "סמוכים" מפסוק (במ' נשא ז, ט) **וּבָא מֹשֶׁה** ... אל (במ' בה' ח, א) **וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה לְאָמָר:** תוך שילוב פירושים על (במ' נשא ז, ט) בהסבר הפסוק (במ' בה' ח, א) **וַיְדַבֵּר ה'** – (סלוק) מראק טפחא, בתפקיד סמוכים, שמהכתוב לפניו לומדים אליו, כאן שמשמעות (במ' בה' ח, א) **וַיְדַבֵּר ה'** הינה כפ' [רש"י] (במ' נשא ז, ט) **מִדְבַר** – מתדבר בינו ובין עצמו, ומשה שומע מאליו. אפשר שמכאן יש ללמוד לכל התורה כולה כפי שמפרש [ספורנו]. (במ' נשא ז, ט) **מִדְבַר** ... אופן כל דבור האמור בתורה באמרו **וַיְדַבֵּר ה'** ו-[ראב"ע] (במ' נשא ז, ט) **וַיְדַבֵּר אֵלָיו** – כן היה משפט הדבור תמיד.

(במ' נשא ז, ט) **מִדְבַר אֵלָיו** – מונח רביעי, אפשר כעין לפחות ארבעה דברים הנכללים בדבור זה. אפשר כי בפ' [ספורנו] הבא מופעים שלושה מהם כמשולב:
מִדְבַר. בינו לבין עצמו, (ט: א) כי כל פעל ה' למענהו ובהשכילו את עצמו (ט: ב) ובזה ידע ויטיב לזולתו בנדיבות השפעה שאין בה כיליות (ט: ג) ויראה פעולה במתפעל כפי הכנתו ובזה פירש אופן כל דבור האמור בתורה באמרו **וַיְדַבֵּר ה'** (ט: כגון (במ' בה' ח, א)) ואפשר שדברים נוספים הם השפעת רוח קודש והשפעת הכח הדברי האלקי המיוחד אל העולם שהוא המחודש כפי' [ליקוטי אנשי שם] – כי בהשלמת הבנין כולו על מכונו כעין גוף אחד נתפשט השפע הא-לקי ותבא בו רוח הקדש, אשר בו שמע קול הדר נאה ומשובח ונמשך בו הכח הדברי האלקי המיוחד אל העולם שהוא המחודש ע"י זאת האומה הנבחרת כאשר אמרנו והכל נגלה ומבואר. במקורות אחרים כגון תניא לאדמו"ר הזקן, זה כעין (תה' קיט, ט) **לְעֹלָם ה' דְּכַרְךָ נִצָּח בְּשָׂמַיִם**: שדבר ה' המתמיד מחדש את הבריאה בכל רגע.
[אור החיים] (במ' נשא ז, ט) – דיבור היוצא מה' היה נוצר ממנו מלאך והוא המדבר לנביא, ועל פי זה ישבתי כל תיבת לאמר האמור בדיבורי ה',

(במ' בה' ח, א) **וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה לְאָמָר:** ר"ת הפסוק מצטרפים למלת מאליו" – מרמז שמה היה תמיד מזומן לנבואה ולא היה צריך הכנה להשגת הנבואה, ה' מידבר והנבואה מגיעה מאליה. כפ' [רש"י] ... (במ' נשא ז, ט) **מִדְבַר** – כמו 'מתדבר'; כבודו של מעלה לומר כן: מדבר בינו לבין עצמו, ומשה שומע מאליו.
ס"ת הפסוק (במ' בה' ח, א) מצטרפים למלת להרה"ר – אפשר כי שמיעת קול ה' לגבי משה הייתה כעין הרהור, כ- [ראב"ע] (במ' בה' ח, א) כי השם הוסיף בהרגשת אונני. ועל ס"ת הציע אליהו שגב להרה"ר – כל המרהר אחרי רבו כמהרהר אחרי השכינה.

בכל ה-70 וה-5 מופעים דגש באות "למד" במלת (במ' בה' ח, א) **לְאָמָר** (שאלת ר' יהודה מרקס הי"ו מה משמעות הנקודה הנראית כמו דגש?). אפשר כי צורת האות למ"ד מתארת בקו העליון הקול יוצא מן השמים ... ובא **מֵעַל הַפְּתָח** לבין **שְׁנֵי הַכְּרֹבִים**. גג האות למ"ד מתאר כרוב אחד, רגל האות למ"ד מתאר כרוב שני והנקודה (הדגש) מרמזת (א) לנקודה מבין שני הכרובים שמשם יוצא קול הדיבור מה' לאהל מוֹעֵד,
ו-(ב) ע"פ פירוש [אור החמה – ג, הרב אזולאי אברהם, ע' יח (אוצר החכמה)] על [זוהר - רעיא מהימנא כרך ג פר' ויקרא דף כ ע"א] הנקודה מסמלת יציאה בלשון מאוחדת של ההלכה דאורייתא (ע' פנים לתורה) וע' פנים לתורה שבעל-פה.
[זוהר - רעיא מהימנא כרך ג (ויקרא) פרשת ויקרא דף כ עמוד א] באורייתא שבעים פנים לתורה בלשון חד (ט: א) אפשר הכוונה לנוסח אחיד של הכתוב **וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה לְאָמָר:** וכל פעם מתגלה תוכן אחר (ממנו) ודא יסוד (ט: א) ע"פ הגר"א א עוד מפרשים, מלת יסוד משמעה הלכה ומורכבת מ' יסוד', והאריז"ל בפרע"ח (פרי עץ חיים שער הזמירות פ"ד כתב הלכ"ה אותיות הכל"ה שהיא המלכות)

מוצע לומר על חמישה הפסוקים בתורה "ויאמר ה' אל-משה לאמר" ושבעים הפסוקים "וידבר ה' אל-משה לאמר" שהם באותם טעמים (פרט לאחד) כי תבנית הטעמים של שני אופני הפתיחה **וַיִּאמֶר ה'** – מראק טפחא, ... **וַיְדַבֵּר ה'** – מראק טפחא, פועלת בתפקיד כעין קבוצת פרטים שעשויה להתרחב. הדבר מרמז לפי [ספורנו]. (במ' נשא ז, ט) **מִדְבַר** ... כי כל פעל ה' למענהו ובהשכילו את עצמו. מוצע לומר שתבנית הטעמים מרמזת שהקב"ה אמר למשה את הכתוב שאחרי פסוק זה, והוסיף עליו את הפרד"ס עליו ועל הכתובים שאחריו עד למופע הבא של פסוק כזה, וזהו היסוד של התורה שבעל-פה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמתית – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
 תפנית ההשקפה: א. תחילת סוף-סוף (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מונח פשוט – מוציא ממש; מראש – מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק; ממש, לא ממש; טפאא = טראא – שני
 משמעות, רבוי ממש; מראש טפאא – קב' שעשויה לגדול, תור רבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיהיה לפרטיה; מראש תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיהיה
 הלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב אחד נדרש; סס' 1 – סודר שנתקף, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשוט, 2 – זקף-גדול – 3;
 רביע – 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן חבצו ספוק – הקיש; השלישית: (קדמא – סדר קדמות; אולא – גרש – גרשי"א – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מדות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא –
 דרוש בפסוק שער, מוציא, עקירה; תלישא-גדולה – תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מוציא, עקירה; פור – דרוש מהתפוס רציון לנושא אחד בהלכה.

במ' בה' ח,א) אַל-מִשָּׁה – מקף כרב-מצב (א) משה החמרי (ב) משה שגשמו נתהפך לרוחני. המשך ההסבר ע"פ (ב) **[אור שמח הלכות תשובה פרק ה] ...** כי לזהרת חומרויותיו ובהירת גשמו אשר נתהפך לרוחני, ונעלה יותר מכל הנבראים, והיה רואה תמונת כבוד ד' פנים אל פנים, והיה נעדר מן הבחירה, ולא היה שייך בו צווי להאמין, שהכל ראה עין בעין, והיה רואה פעולת כל מצוה ומצוה, לכן נהיה שפל בערכו מול הפחות שבישראל, שהוא בתומתו צריך להאמין, והיה בחירי, והאמין מהשגחת השם ובשומתו ובמצוותיו, וזה מאמר הכתוב ומשה היה עניו מאד מכל האדם, ובמה היה עניו, שהמה על פני האדמה, ולא ראו מאומה, והיה להם המצוה המיוחדת היא האמונה, ובכל מפעלם היו בחירים, לא כן האיש משה איש אלדים ועלה למרום שמים, ודפח"ח (ודברי פי חכם חן).

במ' בה' ח,א) אַל-מִשָּׁה – מקף כרב-מצב (א) משה כאדם המנהיג של בני ישראל (ב) **(דב' ז"ה לג,א) מִשָּׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים** בקבלו הנבואה מה' **(במ' בה' יב) [ז] לא-כן עבדי מִשָּׁה כָּל-בֵּיתִי נֶאֱמָרוּ הוּא:** [ח] **פָּה אַל-אֵלָה אֲדַבְּרֻ וְלֹא בְחִידָת וְתַמְנַת ה' יִבְרַט וּמְדוּעַ לֹא יֵרָאֶם לְדַבֵּר עִבְדֵי בְמִשָּׁה:**
אַל-מִשָּׁה – מרכא מרבה את מספר ההגבלות הנלמדות מטעם סלוק של מלת **לְאִמֹר** (א) הקול החזק שנדבר בו בסיוני (ראה ספ"ב נח); וכשמגיע לפתח היה נפסק ולא היה יוצא חוץ לאהל (רש"י **במ' נשא ז,טט**). (ב) שרק משה שומע הקול (ע"פ רש"י וראב"ע).

הסבר בדרך פנימיות התורה

הספוק (וכן כל אחד מהשבעים פסוקים) **וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מִשָּׁה לְאִמֹר:** אפשר רמז ל-שבעים פנים לתורה **(בר יוצא כט,יח) וַיֵּאָבֵב יַעֲקֹב אֶת-רַחֵל וַיֵּאֱמָר אֶעֱבֹדְךָ שִׁבְעַ שָׁנִים בְּרַחֵל בְּתָתֶיךָ הַקְּטָנָה:** **(בר' נח י,ה) מְאֹלָה נִפְרָדוּ אֵיזֵי הַגּוֹיִם בְּאַרְצֹתָם אִישׁ לְלִשְׁוֹן לְמִשְׁפַּחְתָּם בְּגוֹיָהֶם:** **(ויקרא ה,טו) וְאֵת אִשְׁרֵי קִטְנָא מִן-הַקְּדֹשׁ יִשְׁלַם וְאֶת-חֲמִישְׁתּוֹ יוֹסֵף עֲלָיו וְנָתַן אֹתוֹ לַפְּהֵן וְהַכֹּהֵן יִכְפַּר עָלָיו בְּאֵיל הָאֲשֵׁם וְנִסְתַּלַּח לוֹ: פ** **(יהושע ו,ה) וְהָיָה בַמִּשְׁדָּו בַּקְּרָן הַיּוֹבֵל בְּשִׁמְעַכֶּם כְּשִׁמְעַכֶּם אֶת-קוֹל הַשּׁוֹפָר יִרְעוּ כָל-הָעָם תְּרוּעָה גְדוֹלָה וְנִפְלְאָה חֲזִמַּת הַעֵיִר פִּתְחֵיהֶם וְעָלוּ הָעָם אִישׁ נֶגְדוֹ:**

[זוהר - רעיא מהימנא כרך ג (ויקרא) פרשת ויקרא דף כ עמוד א] פקודא דא להביא קרבן על סנהדרי גדולה שטעו תנאין ואמוראין ע' סנהדרי גדולה היו ומשה עליהו ושבעים סנהדרי קטנה הווי ואהרן עליהו ובגין דא אמרו מארי מתניתין, משה שושבינא דמלכא הוה ודא תפארת מתמן סנהדרי גדולה, אהרן שושבינא דמטרוניתא, ודא מלכות ה"א זעירא קרינן ליה כגון **(בר יוצא כט,יח) אֶעֱבֹדְךָ שִׁבְעַ שָׁנִים בְּרַחֵל בְּתָתֶיךָ הַקְּטָנָה:** ועל שמה אתקרי סנהדרי קטנה (ט: ע"פ הסבר **[אור החמה - ג, הרב אזולאי אברהם, ע' יח]** יש קו מקשר בין מידת תפארת למידת מלכות) ומתמן הווי ידעין סנהדרין ע' לשון, דאינון ע' פנים לתורה, (ט: אבל באחדות הבא לתקן) דאית שבעים לשון מסט' דמלכות הרשעה וכו', כלא בפרודא (ט: שהן בפרוד מלא זה מזה) הדא הוא דכתיב **(בר' נח י,ה) מְאֹלָה נִפְרָדוּ אֵיזֵי הַגּוֹיִם בְּאַרְצֹתָם** ללשונותם כלהו שבעים לשון בפרודא דא מן דא, אבל באורייתא שבעים פנים לתורה בלשון חד (ט: אפשר הכוונה לנוסח אחיד של הכתוב **וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מִשָּׁה לְאִמֹר:** וכל פעם מתגלה תוכן אחר ממנו) ודא יסוד (ט: ע"פ הגר"א ועוד מפרשים, מלת יסוד משמעה הלכה ומורכבת מי' ו'סוד', והארז"ל בפיר"ח (פרי עץ חיים שער הזמירות פ"ד כתב הלכ"ה אותיות הכל"ה שהיא המלכות) י' הלכה חדא חכמה זעירא (ט: התורה משתלשלת דרך הספירות ומתבררת בין חסד לגבורה ותפארת מכריע ההלכה לאמצע ומשתלשלת בקו אמצעי דרך היסוד אל מידת המלכות) (וב)מלכות (היא) רבה (ל-) ע' לשון כחושבן(ט: גימטריאית מלת) סוד (=70) מן (המלה) יסוד. (ט: תורה שבכתב שהיא בבחינת מעט המכיל הרבה ותורה שבעל-פה היא רבוי ההסברים על התורה שבכתב וכולם באחדות, והבין" בהלכה גורם לאיחוד בעליונים (צבי לצדיק) **[אוהב שחכם המבואר, א הרב אברהם יהושע השל מאפסא (אוצר החכמה)]** אבל באורייתא שבעים פנים לתורה בלשון חד, ודא יסוד', יו"ד הלכה חדא חכמה זעירא מלכות רבה שבעין לשון כחושבן יסוד' מן יסוד' נידעו הסנהדרין שבעים לשון, שהם שבעים פנים לתורה, שיש שבעים לשון מצד מלכות הרשעה וכו', כל שבעים לשון (ט: האלו) בפרוד זה מזה אבל בתורה יש שבעים פנים לתורה בלשון אחת, וזה יסוד', יו"ד הלכה אחת חכמה קטנה מלכות הגדולה, שבה כלולים שבעים לשון כחושבן יסוד' מ'יסוד'].

ויסוד איהו לשון הקדש, סוד המרכבה בשבעין קתדראין עליהו אתמר כל העונה אמן יהא שמיה רבא מברך בכל כחו קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה לשון חד איהו שבעים לשון על מדה זעירא דחכמה זעירא דאיהי י', על מדה זעירא דחכמה ב' תרין שפון דבהון דעת ותבונה בהון אשתלימו שבעין תרין ע"כ: (קנ"ב ב פקודא דא שחיטת הפסח וגו') **[זוהר - רעיא מהימנא כרך ג (ויקרא) פרשת ויקרא דף כד עמוד ב]** פקודא דא, המועל בהקדש צריך להביא קרן וחומש הדא הוא דכתיב **(ויקרא ה,טו) וְאֶת-חֲמִישְׁתּוֹ יוֹסֵף עֲלָיו, קרן ו', חומש דיליה ה' ודא (יהושע ו,ה) קָרָן הַיּוֹבֵל** קרן דהוה במצחיה דההוא פר דהקריב אדם הראשון, האי איהו עקרא דכל קרבניא הקרן קיימת לו לעולם הבא ופירות דיליה בעלמא דין ודא ה' ה' ע"כ:

[אור החמה - ג, הרב אזולאי אברהם, ע' יח (אוצר החכמה)] ... ומתמן הווי ידעי סנהדרי ע' לשון וגומר הענין להוכיח היות הכל ענין א' עליונים ותחתונים והיינו שהם ע' לשון מצד זעירא כדמסיק לשון יסוד מ' שיש בה ע' פנים והם ע' לשון שהיסוד מתראה בהם והם בעצמם ע' פנים לתורה דהיינו ת כדמסיק שבו סוד ע' פנים. ז' ספ' נקשרות ומיוחדות בסוד התורה ת"ת נקודה אמצעית אליהם והם נקשרות בלשון א' דהיינו היסוד המייחדם וז' לקמיה ע' פנים בלשון א' וגומר והכריח זה ואמר דאית ע' לשון מצד המלכות הרשעה כלא בפרודא דהיינו שבעים שרים שאין להם היסוד העליון והם בפרודא שאינם מיוחדים זה בזה ולא בלשון א' כאומר **(בר' נח י,ה) מְאֹלָה נִפְרָדוּ** וגומר אבל באורייתא דהיינו ת"ת ע' פנים נקשרות ומיוחדות בעצמם בסוד נקודה האמצעית אליהם והם נקשרות ע"י היסוד המייחדם עם ע' לשון שבמלכות בענין שהם ע' פנים וע' לשון מיוחדים ע"י היסוד וז"א ודא יסוד ל' הלכה א' דהיינו מלכות בבחינת סנהדרי קטנה וז'ש' הלכה חדא משתה באחדות לשון אחד בבחינת המלכות בנקודה אמצעית ביסוד והיינו סוד נקודת ציון. והיא חכמה זעירא דהיינו בסוד היותה קטנה ובה בחינת ע' פנים תתאין שהם מלכות ע' סנהדרין שהם ע' פנים דאורייתא דעל פה זו"ש מלכות דהיינו בבחינת היותה כוללת כל פמליא של מטה ממנה. דבה ע' לשון כלומר הלשון שהוא היסוד מדבר לשון אחד בע' פנים וז"ש כחושבן סוד מן היסוד וכלם מצד הקדושה וז"ש ויסוד הוא לשון הקדש דהיינו סוד המרכבה של המלכות בע' קתדראין שהם ע' שרי קדש הנזכר בפ' וירא והם נקשרים ברחמים ונהפכים מדין אל הרחמים וז"ש כל העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כחו דהיינו בסוד ועת' יגדל נא כח אדנ"י כדי למתק דינה ודין חייליה ע' סנהדריה קורעין לו גזר דינו של ע' שנה דהיינו שרי קדש שהם ע' גזורים מצדי דינא דמלכותא הדין ובעניית אמן קורעים גזר הדין ונהפכים לרחמים עליו.

אפשר רמז ל-שבעים תמרים של הבינה **[בן איש חי שנה ראשונה פרשת מסעי]** שתיים עשרה עינות מים רמז לשם בן י"ב אותיות שילוב הוי"ה אהי"ה אדנ"ה שניתן להשפיע לישראל, כמ"ש הגאון חיד"א ז"ל בפ"ע סוף קדושין בשם רבינו האר"י ז"ל וז"ל ודע כי שם בן י"ב הוא שם הוי"ה אהי"ה אדנ"ה בשילוב אשר הם י"ב אותיות והנקודות הצניעות מפני הפריצים שלא ישתמשו בו, וכאשר האדם צדיק שם אהי"ה מסייעו במחשבתו ושם הוי"ה בדעבורו ושם אדנ"ה במעשהו ועל רבינו ז"ל שהביאו בפ"ע הנו' יע"ש. נמצא שם בן י"ב הנו' הוא שתיים עשרה עינות מים להשפיע לישראל אשר לא יעשו כן לכל גוי, ועוד יש באילים הם ישראל שבעים תמרים של הבינה, דהתורה הנקראת יין מבינה נפקא, כי ידוע שהבינה נקראת יין אשר מספרו שבעים שהיא סוד הבריאה הנקראת עוה"ב, ונשמות ישראל הם מבריאה, והתורה נתנה לנו מן הבריאה בסוד ברוך ש"ו-סיון-תשע"ח 29-May-18

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
הפניתי ההשערה: אתחן, סלוק = סוף-ספוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מופך פשטא – מוציא ממשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממשט, לא ממש; טפאא = טרפא – שני
משמעות, רבוי ממשט; מרכא טפאא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפאא – קבוצה שההלכה
הלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; ססק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; דרגא סגול – מוסף מהננין על הננין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3;
רביעי – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן חבצי ספוק – הקש; השלישית: (קדטא – סדר קדומת; אולא = גרש = גרש"ש – יוצא מהננין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מדות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תראא –
דרוש בפסוק שער, מתיצה, עקרה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מתיצה, עקרה; פור – דרוש מהפסוק רציון לנושא אחד בהלכה.

אלהיה שבראנו לכבודו ונתן לנו תורת אמת, ולכן אמרו בוזה"ק התורה מבינה נפקא ולכן התחילה כאות ב"ת דבראשית שה"ס בינה, ולכן התורה נדרשת שבעים פנים כמ"ש רז"ל שבעים פנים לתורה, ובוה נתקן אות ע' דעו"ר וריהי אור כמ"ש השל"ה ז"ל. ובוה פרשתי בס"ד הטעם של שבעים שמות דאמרו במדרש רבא פרשת נשא, שבעים שמות יש לו להקב"ה, שבעים שמות יש לתורה, שבעים שמות יש לישראל, שבעים שמות לירושלים יע"ש.

במדבר בהעלותך ח,ב: דְּבַר אֱלֹהִים וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהֵעֲלִיתָ אֶת־הַנְּהַלֵּךְ אֶל־מֹדַל פְּנֵי הַמְּנוּרָה וְיָאִירוּ שְׁבַעַת הַנְּהַרֹת: (במ' בה' ח,ב) אֶת־הַנְּהַרֹת – מקף כרב-מצב של הנרות (א) הנרות היו קבועים במנורה [רמב"ם בית הבחירה פ"ג,ה"ז] שבעת קני המנורה מעכבין זה את זה, ושבעת נרותיה מעכבין זה את זה בין שהיתה של זהב בין שהיתה של שאר מיני מתכות, וכל הנרות קבועים בקנים. (ב) הנרות לא היו חלק מהמנורה כגון פי' [חזקוני] (במ' בה' ח,ב) ... ד"א בהעלתך את הנרת כמשמעו לשון עליה כשתעלה את הנרות הן הלוצי"ש בלע"ז על הקנים למקומם ואין לומר עליהן קבועות היו שהרי כתיב בפ' ויקהל ויעש את המנורה וגו' ויעש את נרותיה שבעה ומלקחיה וגו'.

(במ' בה' ח,ב) בְּהֵעֲלִיתָ אֶת־הַנְּהַרֹת – פשטא זקף-קטן, שני לימודים בפשט הכתוב כפי' [רש"י] (במ' בה' ח,ב) בְּהֵעֲלִיתָ –* (לימוד א) הדלקת הנרות על שם שהלהב עולה, כתוב בהדלקתן לשון עליה, שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה. (לימוד ב) ועוד דרשו רבותינו, מכאן שמעלה היתה לפני המנורה שעליה הכהן עומד ומטיב:

[שפת"ח ב] (טט: הסבר איך שתי הדרשות נלמדות מהכתוב) ... יש לומר דעיקר דרשא היא מקרא דפרשת חצוה מלהעלות נר תמיד והכא אגב גורא נקטיה ועוד יש לומר דאי לשלהבת עולה מאליה לחוד הוא דאתא היה לו לכתוב להעלות ולא בהעלתך ואי למעלה אחת לחוד הוא דאתא היה לו לכתוב במעלותך אלא להכי כתיב בהעלותך למדרש תרונותיה

[שפת"ח ג] (טט: הסבר מדוע צריך מעלה לפני המנורה אע"פ שהכהן גבוה מן המנורה, הסבר ה- [מעשי למלך רמב"ם בה"ב פ"ג,ה"א]) ואם תאמר והרי קומתו של אדם ד' אמות והיינו כ"ד טפחים וקומתה של מנורה לא היה כי אם י"ח טפחים כדפירש"י בפרשת תרומה ואם כן למה צריך למעלה. ויש לומר לפי שהטפחים של בית המקדש היו שוחקות (ע"פ [מעשי למלך רמב"ם בה"ב פ"ג,ה"א] כדי שלא יבואו האומנין למעילה, מזמינים מהם באמה של 5 טפחים ומשלמים לפי אמה של ששה טפחים, או כאן נראה לפי טפחים שוחקים) ואם כן י"ח טפחים של מנורה היו כמו כ"ד טפחים של חול דהיינו כנגד קומתו של אדם ואם בא להטיב צריך שיראה בנרות כדי שייטיב אותם לכך צריך מעלה: (טט: ההסבר הזה מוסיף לכל טפח שלי"ש טפח וזה הרבה מאד (4/3) * 3 * 6 = 24 טפח)

[רמב"ם בית הבחירה פ"ג,ה"ח] ששת הנרות הקבועים בששת הקנים היצאים מן המנורה כולן פניהם לנר האמצעי שעל קני המנורה וזה הנר האמצעי פניו כנגד קדש הקדשים והוא הנקרא נר מערבי.

[רמב"ם בית הבחירה פ"ג,ה"א] ואכן היתה לפני המנורה ובה שלש מעלות שעליה כהן עומד ומטיב את הנרות ומניח עליה כלי שמנה ומלקחיה ומתחתייה בשעת הטבה. [כסף משנה רמב"ם בה"ב פ"ג,ה"א] היחא משנה בספ"ג דתמיר (דף כ"ט).

[מעשה רקח רמב"ם בה"ב פ"ג,ה"א] ובה שלש מעלות וכו'. פירש הרע"ב ז"ל משום דג' מעלות כתיבי בקרא וכו' וגבי מזבח נאסרו מעלות כמ"ש רבינו ספ"א וצ"ל דגזירת הכתוב היא ואין להקשות דלמה לי אלו ג' מעלות. והרי קי"ל דקומת האדם ג' אמות בלא הראש כמ"ש התוס' בפסחים דף ק"ט ... ומבואר שם דבאמה בת ו' טפחים קאמר כמ"ש רש"י ז"ל שם הרי דגופו של אדם מגיע בשוה ל"ח טפחים של מנורה וכיון שכן אכן זו למאי מהנייא ואי כדי להניח עליה כלי שמנה וכו' כמ"ש רבינו מעלות למה לי? ואדרבה בעלייתו זו היה צריך להשפיל ידיו כדי להדליק וכו' וזה הדרך ואין זה קשה דהאבן במעלותיה היתה צריכה להיות הכהן גבוה מגוף המנורה כדי לרשן הפיות בטוב ולהריק בהן השמן ודייקי דברי רבינו שכתב שעליה הכהן עומד ומטיב את הנרות.

[רש"י] (במ' בה' ח,ב) אֶל־מֹדַל פְּנֵי הַמְּנוּרָה – אל מול נר אמצעי שאינו בקנים, אלא בגוף של מנורה:

(במ' בה' ח,ב) אֶל־מֹדַל פְּנֵי הַמְּנוּרָה – פשטא זקף-קטן, שני לימודים בפשט הכתוב "פני המנורה". [ספרי בהעלותך פיסקא נט]

אפשר כהסבר הבא: [הר המוריה רמב"ם בה"ב פ"ג,ה"ח] ובמגילה כ"א ב' מייתי ברייתא זו בזה"ל אל מול פני המנורה יאירו מלמד שמצד פניהם כלפי נר מערבי ונר מערבי כלפי שכניה וא"ר נתן מלמד שהאמצעי משוכח נברר מה מלמד טעם מקף בתוכן (במ' בה' ח,ב) אֶל־מֹדַל – מקף כרב-מצב של כיוון עמידת המנורה, הסבר ע"פ [מעשי למלך רמב"ם

בה"ב פ"ג,ה"א] (א) צפון דרום ונר מערבי הוא הנר האמצעי שבגוף המנורה פונה לכיוון השכינה בקדש הקדשים, במצב זה מתחיל להיטיב את המנורה מהנר הצפוני כי הכהן הולך בין שולחן בצפון ובין מנורה דרומית לו, והוא הנר הראשון שמגיע אליו ואין עוברים על המצוות. והמעלה הייתה מערבית למנורה, ז"א שהכהן פונה עם גבו לקה"ק (צ"ע). (ב) מזרח מערב ונר מערבי הוא הנר השני ממזרח ולפי [רש"י] להלן גם הוא פונה לנר שבאמצע המנורה, ונר אמצעי פונה מול שולחן שעמד בצפון המשכן ואח"כ בצפון ההיכל במקדש. והמעלה הייתה צפונית למנורה. לדעת [מעשי למלך בה"ב פ"ג,ה"א] מצב (ב) הוא כדעת הרמב"ם. ואז צריך הסבר על ה- [רמב"ם בית הבחירה פ"ג,ה"ח] הנר האמצעי פניו כנגד קדש הקדשים (האם בצידוד לצפון מערב?)

[רש"י] (במ' בה' ח,ב) וְיָאִירוּ שְׁבַעַת הַנְּהַרֹת – ששה שעל ששת הקנים, שלשה המזרחיים פונים למול האמצעי, הפתילות שבהן, וכן שלשה המערביים ראשי הפתילות למול האמצעי. ולמה, כדי שלא יאמרו לאורה הוא צריך:

הַנְּהַרֹת – סלוק כמגביל את כיוון הפתילות אל גוף המנורה כדי שלא יאמרו לאורה הוא צריך:

(במ' בה' ח,ב) בְּהֵעֲלִיתָ אֶת־הַנְּהַרֹת אֶל־מֹדַל פְּנֵי הַמְּנוּרָה – ... זקף-קטן ... זקף-קטן – תבנית טעמים המלמדת על הקש.

אפשר שמלמד על הקשר בין עבודות במנורה ובין עבודות במזבח הפנימי כפסקי רמב"ם הבאים [רמב"ם תמידין ומוספין פ"ו] [ה"א] ... ובשעת פתיחת השער שוחטין את התמיד ואחר כך נכנסין להיכל שני כהנים, האחד שזכה בדישון המזבח הפנימי והשני שזכה בדישון המנורה. [הלכה ב] והמדרשן את המזבח מדרשנו בשעה שהשוחט שוחט את התמיד, ואחר כך זורק הדם זה שקבלו. [הלכה ג] ואחר שזורקין את הדם מטיב זה שבהיכל חמש נרות ויוצאין שניהן (מטיב המנורה והמדרשן מזבח הפנימי) מן ההיכל, וגו' [הלכה ד] ... ואחר כך מפיסין פייס שלישי ורביעי וזוכה בקטורת מי שזכה ונכנס ומקטיר ואחר כך נכנס זה שזכה בדישון המנורה ומטיב שתי הנרות ויוצא זה שהקטיר עם מדרש המנורה, ועומד על מעלות האולם הוא ואחיו הכהנים.

אפשר דשן המנורה מלמד לדשן מזבח הזהב ואולי גם לדשן המזבח החיצון לגבי המקדיש דשון בתחילה מועלים בו [משנה מעילה פ"ג,מ"ד] [*] דשון מזבח הפנימי והמנורה לא נהנין ולא מועלין המקדיש דשון בתחלה מועלים בו ...

[רע"ב משנה מעילה פ"ג,מ"ד] דשון מזבח הפנימי והמנורה – הדשן שלהם ושירי הפתילות של מנורה, היה מוציא ומניחן אצל המזבח החיצון, מקום שמניח שם תרומת הדשן של מזבח החיצון. ואחר שהוציא שם לא נהנין ולא מועלים, דכהני לא כתיב ושמו אצל המזבח כמו בדשון מזבח העולה: ויש עוד הקש[ותוספות בבלי יומא נט,ב] לענין מעילה בדשן, והיקש רוחני [רש"י הירש שמות כה] היקש ההתאמה וההקבלה בין הפסוק בישעיה ובין מיבנה המנורה היא ממש מלאה: השורש שעליו מתנשאות שבעת קרני האור של רוח ה' יוצא כחומר מגזע אחד, ועליו נחה רוח - ה' האחת על ששת איברי התגלותה. וכתב [ריקאנטי] על היותה כוללת הכל (כל אופני מידת הדין, שכל אחד מהכלים המנויים מייצג אחת מהן). וב- [עקידת יצחק] הסביר שהתורה והנבואה ורוח הקודש מושפע מדבר ה' דרך שבעה הנרות העליונות אל המנורה הטהורה שבמשכן ואח"כ במקדש.